

**Antonij martini primi quondam huius artis pastra-
ne in alma vniuersitate Alirbonensi preceptoris. ma-
terieru editio abaculo cecoru breuiter collecta incipit**

Capitulum primu.

Notandum est q tria sunt q faciunt ho-
minē esse grāmaticū. Prīmū est co-
gnitio vocabulorū. Secundū. de-
clinatio eorum. Tertiu constructio
ipsorū. Ad primū est sciendū. q
omne vocabulū. aut est nomē. aut
verbū. aut aduerbiū. sumendo hic
vocabulū large. seu appropriate p
dictione. Quare per nomē intelligitur omne qd declinatur per
casus. Per verbū omne qd declinatur sine casibus. Per aduer-
biū intelligitur omne qd nō declinatur. Ad secundū dicendū
est: qd declinatio est principij retentio z finis variatio. Quare
nomē declinatur per suas proprias declinationes. Verbū per
suas proprias coniugatiōes. Aduerbiū nō declinat. Ad ter-
ciū dō est q constructio est cōgrua dictionum vnio. An̄ quatuor
habemus modos construēdi seu ordinādi vnū vocabulū cum
alio vocabulo. Prīm⁹ modus est inter substantiū z adiectiū.
Scōs inter relatiū z ātecedēs. Tercius inter suppositū z ver-
bū. Quartus quādo vna dicitio erigit aliā post se ad sui dtermi-
nationē. De quibus est videndū per ordinē. sed prius de cōcor-
dantijs grāmaticalibus que sunt quinqz.

De concordantijs grāmaticalibus

Capitulū .ij.

Notandum est q quinqz sunt concordātie grāma-
ticales seu modi significandi accidentales respec-
tū videlz. casus genus numerus psona z debita
rectitudo. Prīme tres cōcordātie accidūt substā-
tīuo z adiectīuo. videlz casus genus z numerus
in quib⁹ adinuicē habēt cōuenire. Aliē tres imēdiate sequētes
accidūt āncedenti z relatiuo. s. genus numer⁹ z psona. Aliē
tres postreme accidūt supposito z verbo. s. numer⁹ psona z de-
bita rectitudo Et ad debitā rectitudinē requirūt quatuor. Duo ex
parte suppositi. videlz debit⁹ casus z debita habitudo. Et duo

ex parte verbi. videlicet. debita pprietas et debita significatio.

De substantiuo et adiectiuo.

Capitulum. iij.

Quoniam circa substantiuum et adiectiuum sunt notanda duo. Primum quid est substantiuum et adiectiuum. Secundum in quot habeat conuenire. Ad primum quid est substantiuum dico quod est illud in cuius vulgari romatio non recte dicitur causa. Adiectiuum est illud in cuius vulgari romatio recte dicitur causa. Exemplum vtriusque Magister. o mestre. Illus a. u. causa alia. Ad secundum in quot habeat conuenire. dico quod in tribus. videlicet in casu genere et in numero. Quomodo in casu? quod ambo sint eiusdem casus. Quomodo in genere? quod ambo sint eiusdem generis. Quomodo in numero? quod ambo sint eiusdem numeri.

De antecedente et relatiuo. Capitulum. iiii.

Quoniam circa relatiuum et antecedens sunt notanda duo. Primum quod est antecedens vel relatiuum. secundum in quot habeat conuenire. Ad primum quid est antecedens? est iniciu rei post ferende precedens. Quid est relatiuum? dico quod est anlate rei recordatiuum. Ad secundum in quot habeat conuenire? dico quod in tribus. scilicet in genere et numero et persona. Quomodo in genere? quod ambo sint eiusdem generis. Quomodo in numero? quod ambo sint eiusdem numeri. Quomodo in persona? quod ambo sint eiusdem persone.

De supposito et verbo.

Capitulum. v.

Quoniam circa suppositum et verbum sunt notanda duo. Primum quod est suppositum et verbum? secundum in quot habeat conuenire? Ad primum quod est suppositum? dico quod est illud cui pertinet actus seu significatio verbi. Vel est illud quod precedit verbum vel intelligitur precedere. Et verbum est illud quod declinatur sine casibus. Ad secundum in quot habeat conuenire? dico quod in duobus. videlicet in numero et in persona. Quomodo in numero? quod ambo sint eiusdem numeri. Quomodo in persona? quod ambo sint eiusdem persone.

De notandis ante compositionem latini per suppositum et verbum.

Quia sunt notanda ante quam **Capitulum. vi.**
componam latinum per suppositum et verbum. Primum est quot modos habemus componendi latinum per suppositum et verbum? Secundum est punctare clausulas. Tercium est iudicare eas. Ad primum quot modos habemus componendi latinum per suppositum et verbum? dico quod quatuor. Primum est actiue. secundus passiue. tertius verbi impersonalis. quartus sum es fui: de quibus postea

dicetur p ordinē. Ad scdm est dicēduz q̄ clausula potest pūctari tripl̄r. p̄mo modo de partib⁹ p̄ncipalib⁹. Secūdo de min⁹ p̄ncipalibus. Tercio de partibus de bñ esse. p̄tes p̄ncipales sunt suppositū ⁊ verbum. ⁊ dicūtur p̄ncipales: qz sine ipsis orō nō potest esse p̄fecta. Et isto modo nichil aliud est punctare clām q̄ cape suppositū ⁊ v̄bū. vt de⁹ gubernat. Et partes min⁹ p̄ncipales sunt persona paciēs per actiuā ⁊ agens per passiuā. Et agēs vel paciēs p̄ verbū impersonale: ⁊ casus copulat⁹. Et dicūtur min⁹ p̄ncipales respectu suppositi ⁊ verbi. Et isto modo nichil aliud ē punctare clāz q̄ p̄dictas partes min⁹ p̄ncipales iūgere cū supposito ⁊ verbo. Et deus gubernat creaturas. li creaturas ē pars min⁹ p̄ncipalis ⁊ sic de alijs. Et oēs alie venientes in eadē oratione dicūtur de bñ esse. Et isto modo nichil aliud est pūctare clāz q̄ cū dicto supposito ⁊ verbo iūgere dictas partes d̄ bene esse ⁊ cū minus p̄ncipalib⁹ si ibi fuerint. Et de⁹ gubernat creaturas i t̄pore necessitatis. li in ⁊ t̄pore ⁊ necessitatis sunt pres de bñ esse. Ad terciū dico quod nichil aliud ē iudicare clausulā q̄ videre. Vtrū clausula sic pūctata sit actiue v̄l passiue. seu verbi impersonalis. aut sum. es. fui. qd̄ conosceat in suis p̄p̄ijs capitulis. de quibus sequitur per ordinem ⁊ primo de actiua.

De actiua

Capitulū. vii.

Quæ circa actiuā sunt notanda duo. p̄mū quō cognoscit ei⁹ romāciū. Scd̄z qd̄ est cōponere p̄ actiuā? Ad p̄mū quō cognoscitur eius romāciū? dico q̄ quādo ordinatur suppositū p̄ modū agēdi ⁊ sine voce de de. Ad secūduz quid est cōponere p̄ actiuā? dico q̄ est p̄sonā agētez ponere in ntō: ⁊ paciētez i actō pro nūc. Exēplū vtriusqz. De⁹ gōuerna as creaturas. cōponitur. Deus gubernat creaturas.

De passiuā

Capitulum. viii.

Quæ circa passiuā sunt notāda duo. p̄mū quō cognoscit ei⁹ romāciū. Scd̄z qd̄ ē componere p̄ passiuā? Ad p̄mum quō cognoscit ei⁹ romāciū? dico qd̄ quādo ordinatur suppositū p̄ modū paciēdi ⁊ sine voce de de. Ad secūduz qd̄ est cōponere p̄ passiuā? dico qd̄ p̄sonā paciētē ponere i ntō ⁊ agētē in abltō cū p̄positōe de a v̄l ab. Vñ qd̄ agit a agit ab. s̄z ponit ab p̄cedēti vocali. Exēplū. As creaturas som gōuernadas de ds.

componitur. Creature gubernantur a deo.

¶ De verbo impersonali passive vocis. Capitulum. ix.

Quæ circa verbū impersonale passive vocis sūt notāda duo. Prīmū quomodo cognoscit ei⁹ romātiū. Scōz quid ē cōponere pverbū impersonale? Ad p̄mū quomodo cognoscit ei⁹ romātiū? Dico q̄ qñ ordinat̄ x̄bū sine certo supposito. v̄l qñ ordinat̄ suppositū per modū agēdi cū voce d̄ de. Exēplū vtriusqz. Amā. ⁊ de pedro se lee. Cōponit̄ sic. Amā ⁊ petro v̄l apetro legit̄. Ad scōz qd̄ est cōponere pverbū impersonale? Dico q̄ est ponere personā agētē in dtō v̄l abltō cū a. v̄l ab. prepositioe. ⁊ patientē in actō p̄ nunc. Exēplū. De d̄s se gubernā as creaturas. cōponit̄ sic. Deo v̄l a deo gubernatur creaturas.

¶ De sum. es. fui. Capitulum. x.

Quæ circa sum es fui sūt notāda duo. Prīmū quomodo cognoscit eius romātiū? Scōz qd̄ est cōponere p̄ sum es fui? Ad p̄mū quō cognoscit ei⁹ romātiū? Dico q̄ qñdo venit suppositū per modū essendi? Ad scōm quid ē cōponere per sum es fui? Dico q̄ illud qd̄ est ⁊ illud qd̄ illd̄ est per sum es fui totū ponit̄ in nomiatiuo. Exēplū d̄s he gubernāte as creaturas. cōponitur sic. Deus est gubernās creaturas.

¶ De habitu dinibus ⁊ de pendentijs. Capitulum. xi.

Quæ ad istis puerilibus regulis sunt notanda decē. Prīmū quid est clausula? Scōm quid est noticia? Tertiu q̄ differētia est inter clausulā ⁊ notiā? Quartū quot clausule p̄nt p̄ctari in themate? Quintū q̄s est act⁹ i themate? Sextū quotuplex est act⁹? Septimū quotuplex est habitudo p̄ncipalis? Octauū qualiter talis habitudo cōstruit̄ cū suo actu? Nonū quid ē dependētia? Decimū quot requirūt ad cōditionē dependētie. Ad p̄mū d̄m q̄ clausula est distinctio rōnis p̄ quā diuersa cōpositio locutōis attingit̄. Ad scōm est d̄m q̄ noticia ē clausula p̄ actū explicite designatū. Ad terciū q̄ differētia est inter clausulā ⁊ notiā? Dico q̄ clausula pōt fieri sine actu explicite designato noticia aut̄ nō. Ad q̄rtū quot clausule possunt p̄ctari in themate? Tot quot ibi fuerint actus: siue interjectiones. Ad quintū quis est act⁹ in themate? Est infinitiu⁹ p̄ se v̄l captus cū primo gerūdio. vt amare. siue actus amandī. Ad sextū quotu

plex est actus: Triplex. v3. act^o essendi. act^o agēdi. act^o patiēdi. Ad septimū quatuorplex est habitudo principalis: Triplex. v3 habitudo essendi. habitudo agēdi. habitudo patiēdi. Ad octauū qualiter talis habitudo cōstruit cū suo actu? Distinguo. qz aut querit d habitudine essendi. vl' agēdi. vl' patiēdi. Si querit de habitudine essendi. iterū distinguo. Quia vel querit p respectuz ad actū essendi vl' agēdi vl' patiēdi. Si p respectū ad actū essendi cōstruit intrāsiue. Si p respectū ad actuz agēdi vl' patiēdi nunq̄ cōstruitur. Sed si de habitudine agēdi. iterū distinguo. qz vel querit p respectum ad actuz essendi. vl' agēdi. vl' patiēdi. Si per respectum ad actuz essendi nunq̄ cōstruit. Si p respectū ad actum agēdi cōstruit intrāsiue. Si p respectuz ad actum patiēdi cōstruit trāsiue. Si d habitudine patiēdi. iterum distinguo qz vl' querit p respectum ad actuz essendi. vl' agēdi. vel patiēdi Si p respectuz ad actuz essendi nunq̄ cōstruit. Si per respectū ad actuz agēdi cōstruitur trāsiue. Si p respectum ad actuz patiēdi cōstruit intransitiue. Ad nonum qd est dependentia in verbo? Est vis exigēdi sue cōditiōi terminum habitudinis cōgrue Ad decimuz quot requirunt ad cōditiōē depēdentie? Dico q tria. v3. pprietas. significatio. ⁊ natura. De quib^o in sequenti capitulo specialiter fiet mentio.

De cōditiōib^o depēdentie verbi in speciali. Capitulū. xij.

Circa quodcūqz verbus sunt notāda tria. s. pprietas significatio ⁊ natura. Ad primuz dicēdum q pprietas in verbo est vis significādi ipsuz fieri sub determinato vel indeterminato mō loquēdi. An p pprietatē intelligim^o vtruz tale verbum sit psonale vel impsonale? Quid est vbum personale? Est illud qd de se significat cuz certitudine numeri ⁊ psone vt lego. is. Verbū impsonale est illud qd de se significat sine certitudine numeri ⁊ psone. vt amat. legit. tedet. ⁊ ce. Ad scōz dōm q significatio est notificatio facta cū signo. An in vbo triplex est significatio. vidz actiua. passiuā. ⁊ indifferēs. Quare triplex est vbus. s. actiuū passiuuz ⁊ neutru. Quid est verbum actiuuz? q significat agere. Et passiuuz q significat pati. Neutruz est illō q significat indiferēter. Ad tertiu dōm q natura in vbo est vis exigēdi vel nō exigēdi obliquū casum a parte post ad perfectio

nem sue cōstructionis. Quare duplex est verbū: v3 trāsitiuū ⁊ ab-
solutum. Quid est verbum transitiuū? qđ exigit obliquū casum
a parte post ad perfectionē sue cōstructionis: vt amo. as. Quid
est verbū absolutuz? quod nō exigit obliquū casum a parte post
ad perfectionem sue constructionis. vt sedeo.

De cognitione verbi habentis significationem passi-
uam tantum. Capitulum. xiiij.

Quoniam circa verba dantur tres regule. Quarum prima est. qđ
omne verbū qđ pprie romantiat cū me. te. se. vl. cū ro-
mātio huius verbi. sum. es. fui. habet significationē pa-
ssiua ⁊ nō habet actiuā. Exemplū. vt frigeo. vapulo. letoz. amo-
z ce. Et dicitur hic pprie propter talia verba. sicut rideo sedeo. rece-
do. confiteor. recordor. ⁊ similia qđ bene romantiant cū me. te. se.
sz nō pprie qđ nō semp. Et est sciendū qđ qđā istorū verborū vo-
cāt passiuā intrinseca: ⁊ alia passiuā extrinseca. Intrinseca sunt il-
la qđ pprie romantiant cū. me. te. se. nos. vos. se. ⁊ ce. Et posunt
dici reciproca. i. significātia passionē innatā. i. intus natā. qđ reci-
procatio est sui ipsius met passio. Alia vocāt extrinseca. v3. qđ ro-
mantiātur cū sum. es. fui. Et possunt etiā talia verba dici signi-
ficātia passionē illatā. i. ab alio datam. Et ista verba differūt: qđ
persona agēs p intrinseca ponit in ablatiuo sine prepositione. ⁊
extrinseca ponit cū prepositione de. a. vl. ab. Et differūt alio mo-
do: qđ intrinseca verba romantiant cū me. te. se. Extrinseca cum
vulgari sum. es. fui.

Secunda regula est. illud verbū qđ terminat in o. ⁊ ro-
mātiat p modū agendi. vel in o. nō regēs acusatiuū de
sua ppria natura: habet significationē actiuā ⁊ nō h3
passiuā. vt seruiō. ⁊ loquor. Et dicitur ibi de sua ppria natura. ad
remouē: dum tale verbum sicut studeo. qđ bene regit acusatiuū
sed nō de sua propria natura. imo de natura huius prepositiōis
sup. vt studeo lectionem. i. super lectionē. ⁊ similia. Apredictis
duabus regulis excipiunt verba comunia. s. largior. experior.
⁊ cetera sicut patet in regimine.

Tercia regula est. qđ omne verbū terminatū in o. regēs
acusatiuū de sua propria natura fere habet actiuā: ⁊ po-
test accipere. r. ⁊ facere de se passiuū p additionem de. r. vt

amo lego ⁊ similia. Et dicitur ibi fere. quia quedā verba sunt q̄ hanc regulā nō sequūtur. sicut fatio volo ⁊ alia vt verba defectiua. s. axo inquo ⁊ cetera.

De verbis impersonalibus in generali. Capitulum. xiiij.

Quoniam circa materiā verbi impersonalis in gñali sunt notanda quatuor. Primum quod est verbum impersonale. Secundum a priuatione cuius dicitur. Tertium quotuplex est. Quartum quem casum regit. Ad primum quod est? Dico quod est illud quod de se significat sine certitudine numeri ⁊ persone. Ad secundum a priuatione cuius dicitur verbum impersonale? Dico quod a priuatione persone que recte significatur per nominatiuum. Vel aliter dicitur a priuatione personalis proprietatis: quod est vis significandi ipsum fieri sub determinato modo loquendi de se. vt de se. Ad aliud vt ad aliud. vel de alio vt de alio. quia verbum impersonale de se nullam determinatam personam significat. Unde sciendum est quod si actus comparatur ad certam substantiam per nominatiuum designatam: ⁊ ad certum numerum est personalis: si autem non: est impersonalis. Et nota quod in verbo duplex est persona. s. intrinseca ⁊ extrinseca. Extrinseca est illa que explicito reddit suppositum verbo. Sed intrinseca est duplex. s. persona suppositalis. i. res verbalis a qua nullum verbum priuatur. Et ab ista non dicitur verbum personale nec impersonale: quia intelligitur in omni verbo. Alia est quedam proprietas significandi ipsum fieri sub determinato modo loquendi de se. vt de se. hoc est in prima persona. Ad aliud vt ad aliud. hoc est in secunda persona. De alio vt de alio. hoc est in tertia persona. Et a priuatione talis persone dicitur verbum impersonale. Ad tertium quotuplex est? Dico quod est duplex. s. terminatum in. ur. ⁊ in. t. In ur. vt amatur. in t. vt penitet ⁊ cetera. ⁊ alie sub diuisiones possunt fieri. Ad quartum quem casum regit? Distinguo quia aut a parte ante aut a parte post. Si a parte ante iterum distingo. quia vlt est verbum impersonale possessiuum: aut acquisitiuum. Si est possessiuum dico quod regit genitiuum per regulam dependentiarum. v. z. in genitiuo erigit suppositum ⁊ ce. Si acquisitiuum tantum regit datiuum per regulam. In datiuo erigit suppositum ⁊ ce. Si effectiuum regit acusatiuum per regulam. In acusatiuo erigit suppositum Et etiam per regulam v. z. Verbum impersonale imperfecti mo-

di verbi personalis cum gerundijs. &c. Si est causatiuū & acq̄
 fitiuū regit ablatiuū vel datiuū per regulam. Verbuū impersona
 nale terminatū in. ur. in datiuo &c. Si a parte post iterum distin
 guo. quia vel est actiue vocis vel passiue vocis. Si actiue vocis
 Dico q̄ ista quinq; v3. penitet. tedet. miseret. pudet. piget. regūt
 genitiuuz. cetera regunt ablatiuū cum prepositione de. vel sine
 prepositione. per regulam. Omne verbum impersonale termi
 natum in. t. est passiuū & ce. Si est passiue vocis. dico q̄ est tran
 sitiuum sicut verbum a quo descendit. per regulam. Omne ver
 bum impersonale perfecti & imperfecti modi terminatū in ur &c.
¶ De verbis impersonalibus terminatis in ur. in speciali. La. xv

Circa materiā verbi impersonalis terminati in ur. sunt
 notanda tria. Primum quid est. Secundum in quib⁹
 verbis habetur. Tertium cuius significationis & natu
 re sit. Ad primū quid est? Dico q̄ est illud q̄ declinatur ad modū
 tertiatū personarum singularis numeri verbi personalis passi
 ue vocis. vt amatur ametur & cetera. Ad secundum quibus ver
 bis habetur. Dico q̄ habetur secundum vsū a tertia persona
 singularis numeri verbi personalis actiue vocis non significan
 tis passionem illatā preter sum. volo. & sua composita. & aliqua a
 lia propter ineptitudinem vocis. vt facio. inquit. faxo. &cet. Et
 dicitur a tertia persona: ad remouendum primas & secundas p
 sonas. Et dicitur ibi singularis numeri: ad remouendu: n tertiā
 personam pluralis numeri. Et dicitur ibi verbi personalis ad re
 mouendum verba impersonalia in quibus non formatur aliqd
 impersonale. Et dicitur ibi actiue vocis propter verba passiue
 vocis vt loquor. Et dicitur ibi nō significās passionem illatam
 propter verba extrinseca vt vapulo. exulo. & ce. Et dicitur ibi pre
 ter sum volo & sua composita. Nunc magister facit exceptionem
 Et dicitur ibi propter ineptitudinem vocis. propter aliqua ver
 ba que non habent voces aptas sicut facio. cis. & aliqua alia re
 gularia vt defectiua. s. faxo aio. infit. & ce. Ad tertium dicendum
 q̄ verbum impersonale terminatum in vr. est eiusdem significa
 tionis & nature sicut verbū a quo descēdit. vt amat̄ gaudet̄ & ce.

¶ De verbis impersonalibus termi
 natis in. t. Capitulum. xvj.

Circa materiã verbi ipsonalis terminati in .t. sunt notãda tria. i. Primum quod est. scdm quot sunt verba ipsonalia terminata in .t. tertium cuius significatiõis et nature sint. Ad primum quod est? Dico quod est illud quod declinat ad modum tertiarum personarum singularis numeri ubi ipsonalis actiue vocis. vt penitet. tedz. et. Ad secundum quot sunt? Distinguo: quia aut vultis de illis que sunt inuenta a casu vel a fortuna: aut a prima impositione. Si de illis que sunt inuenta a casu vel a fortuna. dico quod sunt septem. scilicet. habet. debet. solet. potest. patet. incipit. et desinit. Et dicuntur a casu vel a fortuna. eo quod accidentaliter sunt impersonalia. quia comuniter non sunt impersonalia: nisi quando iunguntur cum infinitiuis verborum impersonalium. Et sic dico ad tertium quod sunt eiusdem significationis et nature sicut illi infinitiui cum quibus iunguntur. Exemplum. i. Pedro ha de anojar omestres. componitur sic. i. Petri habet tedere magistrum. Aut vultis de illis que sunt inuenta a prima impositione. Dico quod sunt comuniter. xxij. que ponuntur in arbore dependentiarum. Et sic ad tertium dico quod sunt passiue significationis et transitiue nature per regulam vj. Omne ubi ipersonale terminatum in .t. est passiuum transitiuum vt quo. et.

Unde notandum est: quod verborum impersonalium quedam sunt acquisitiua. alia possessiua. et alia effectiua. et alia causatiua. i. Possessiua sunt illa tria que ponuntur in prima rotula. scilicet. interest. refert. et est. Et dicuntur possessiua eo quod requirunt suppositum in illo casu qui comuniter regitur ex vi possessionis qui est genitiuus. verbi gratia. i. Pedro perteece leer. componitur. i. Petri interest legere. Exceptis quinque nominibus que ponuntur in ablatiuo singulari et in feminino genere. scilicet. mea. tua. sua. nostra. vestra. Acquisitiua sunt illa que exigunt suppositum in illo casu que comuniter regit ex vi acquisitionis et sic est datiuus. et sunt illa decem que ponuntur in secunda rotula. scilicet. conuenit. et. Et omnia verba ipsonalia passiue vocis in quantum construuntur cum datiuo. Alia dicuntur effectiua et sunt illa que requirunt suppositum in illo casu que comuniter regit ex vi effectus que est actus. et sunt illa nouem que ponuntur in tertia rotula. scilicet. iuuat. decet. et. Causatiua sunt omnia verba impersonalia passiue vocis in quantum construuntur cum ablatiuo. vt amat. friget. et.

De constructionibus circa ista pronomia. vj. mea. tua. et. La. xvij.

Quæ circa ista quinque pronomia videlicet. mea. tua. sua. nostra. vestra. sunt quedam questiones. Prima est quare ponuntur in ablatiuo. Secunda quare magis in ablatiuo quam in alio casu. Tertia quare magis in feminino genere quam in alijs. Quarta quare magis in singulari quam in plurali. Quinta vtrum talis locutio seu latinitas sit congrua vel incongrua. Ad primum quare ponuntur in ablatiuo? Dico quod propter coincidentiam: vel propter dubium tollendum inter locutionem possessoris et rei possesse. quia si diceretur. interest mei. nesciremus vtrum veniret de nomine ego. genitio mei. vel de nomine meus. a. u. m. quia primum mei significat personam possessoris et secundum personam possessionis. Ad secundum quare magis in ablatiuo quam in alio casu? Dico quod duplex est ratio. Prima est quia greci carentes ablatiuo vtuntur genitiuo. et nos agimus pro oppositum. carentes genitiuo vtimur ablatiuo. Alia ratio est et magis principalis. quod nullus casus est qui tantam conformitatem: vel similitudinem: vel convenientiam habeat cum genitiuo in habitudine quem admodum ipse ablatiuus. Et ideo ponuntur magis in ablatiuo quam in alio casu. Ad tertium quare magis in feminino genere quam in alio? Ratio est quia non est genus quod tantum distingatur a dubio sicut genus femininum. quia si diceremus. interest meo. nesciremus vtrum esset in genere masculino vel in neutro vel in datiuo. Et ideo magis ponuntur in feminino genere quam in alio. Ad quartum quare magis in singulari quam in plurali? Ratio est quia in omni casu deriuatiui intelligitur genitiuus sui primitiui. siue singularis siue pluralis. vel quia in eo est minor ambiguitas. Ad quintum vtrum talis locutio sit congrua vel incongrua? Dico quod est incongrua. tamen est permissiua. quia est ibi figura antitesis. eo quod ponitur casus pro casu.

De verbis impersonalibus ex adiuncto seu per compositionem Ca. xviii

Quod verbum impersonale ex adiuncto seu per compositionem est illud quod constat ex compositione gerundij vel supini cum verbo personali. De quo dantur tres regule. Prima est quando fit compositio ex tertia persona huius verbi sum. es. fui. Cum infinitiuo. gerundio vel supino cuiuscumque verbi efficitur vnum verbum ex adiuncto seu per compositionem eiusdem proprietatis significationis et nature cum infi-

nitio. gerundio vel supino cū quibus componitur. Exempluz
Pedro fala boas palauras. cōponit. Petruz est loq̄ bona v̄ba.

Secunda regula est quando fit compositio ex verbo famulatorio ex infinitiuo cuiuscūqz verbi efficit vnū verbū famulatoriū eiusdē pprietatis significationis ⁊ nature. sicut verbū a quo descendit talis infinitiuus. ⁊ si cōponatur cū infinitiuo verbi impersonalis efficitur impersonale a casu vel a fortuna. Exempluz. O mestre soe seer anojado dos dicipollos

Componitur. Magistrum solet tedere discipulorū.
Tertia regla est. q̄ndo fit cōpositio ex volo. vis. cū infinitiuo dupliciter: aut actus infinitiui ⁊ actus verbi volo. vis. pertinet ad idem suppositū aut ad diuersa. Si ad idē nō ponat̄ medium. si ad diuersa tūc ponatur medium inter infinitiuū ⁊ volo. vis. Exēplum. Eu quero seer anojado pois elrey quer desterrar ho ladrō. Cōponitur. Nō vult tedere ex quo rex vult latronē exulare ab illo. Et semper vult suppositum in re volenti.

De materia infinitiui

Capitulum. xix.

Circa materiam infinitiui sunt notanda quatuor. Primum quid est. Scdm̄ an verbum infinitiui sit personale vel impersonale. Tertium cuius significationis ⁊ nature sit. Quartum quot constructiones habet. Ad primū quid est? Dico q̄ est verbum impersonale de se actus rei cum imperfectione designatiuū sub certo tēpore. Ad scdm̄ utrū sit personale vel impersonale? Ad hoc respondendū est cū sua definitione dicēdo q̄ est verbum impersonale. Ad tertium cuius significationis ⁊ nature sit? Est dicēdū q̄ est eiusdē significationis ⁊ nature sicut verbum a quo descendit. Ad quartū quot constructiones habet? dico q̄ sex. Et hoc distinguendo. qz aut ponitur pro noie actus verbi: aut pro actu verbi. Si pro noie actus verbi: tūc stat extracto acōditiōe respiciēdi suppositū. Et habet duas cōstructiones. Prima est cum adiectiua ⁊ indistanti determinatione. Exemplum. O teu maaõ leer me anoja. Componitur. Tui mali legere tedet me. Secunda quando taliter non construitur cū illo casu cum quo construitur verbum a quo descendit. Exemplum. O descobair da tua cabeça te empeeçera. Componitur sic. Detegere capitis tui nocebit tibi. Et iste constructiones

cōueniūt ⁊ discōueniunt. Cōueniunt qz in nulla illaruz infiniti-
 uus erigit supposituz. ⁊ discōueniunt qz in p̄ma cōstructiōe infi-
 nituus potest regere talē casuz post se: sicut verbus a quo descē-
 dit. Exēplum. O teu boō fallar pallauras corteses me ap̄raz. cō-
 ponit. Tuuz bonum loq̄ verba curialia: placet michi. Sz in se-
 cunda cōstructiōe talis infinitiu⁹ nō potest regere post se talē ca-
 sum sicut verbus a quo descēdit. exēplum. Oler das regras me
 alegre. cōponit. Legere regularum ego leto. Quare in prima
 cōstructiōe est verbū nominaliter sumptuz. ⁊ in sc̄da est nomen
 simpliciter nomē. Si ponit p̄ actu verbi: tunc stat in conditiōe
 respiciēdi suppositum ⁊ habz q̄tuor cōstructiōes. Prima est cū
 verbis famulatozijs: q̄ sunt ista .s. habeo debeo. soleo. possū. pa-
 teo. icipio. desino. Et dicūt famulatozia d̄ famuloz. aris. eo qz fa-
 mulat̄ infinitiuis secunduz sui cōditionē. exēpluz. Tu ey de leer
 cōponit. Ego habeo legere. Sc̄da est cū verbo substātiuo. exē-
 plū. O lobo comer o cordeyro nō he grāde marauilha. cōponit.
 Lupū esse agnū nō est mirabile magnū. Tertia cū verbis imp-
 sonalib⁹ terminatis in. t. ⁊ cū suis primitiuis. exemplū. Desi-
 auer facto o homē. cōponit. Denitet me fecisse hominē. Quarta
 cū verbis adiectiuis ptinētib⁹ ad actū potentie recollectie. pcepti-
 ue appetitiue. ⁊ cū verbis impersonalib⁹ descēdentibus ab istis.
 Exēpluz de recollectis. Lembzame seruir a ds. cōponit. Recor-
 doz seruire deo. Exēplū de pceptiuis. Entendo de o obedecer a
 meu senhoz. Cōponit. Intelligo obedire dño meo. Exēpluz de
 appetitiuis. Desejo comer. Componit. Desidero comedere. Et
 hoc idem de suis verbis impersonalibus.

De futuro infinitiui.

Circa futurū infinitiui est notādum qz supplet̄ trib⁹ mo-
 dis. Primo modo p̄ verbum habēs similit̄ significatio-
 nem. Exēplū prime particule. Pedro hijr aanojar nō he mara-
 uilha. cōponitur. Petrum atediatū seu fastidiū ire nō est mirū.
 Exēplū sc̄de particule. Pedro anojadoiro seer my nō se duuida
 cōponit. Petruz atediaturū esse me nō dubitat. Sc̄do modo p̄
 facio. is in actiua. ⁊ p̄ recipio. is. in passiua. ⁊ p̄ rē verbi. Exēpluz
 de facio. is. Pedro euer gōçadoyro seer my nō se nega. cōponit.
 Petrū facturū eē pudorē mihi nō negat. Exēplū de recipio pis

Tu ameezinhadoyzo seres de my boa coufa he. conponit̃. **T**e
recepturū esse medelā ame bonū est. **T**ercio modo p facio. is. z
p vt. vlt̃ q. z p primū futurū. **E**xēpluz. **P**edro feridooyzo ser ami
maa coufa he. cōponit̃. **P**etrum facturum esse vt ab ip̃o ego va
pulem malum est.

De materia gerundiorum z supinorum **Capitulum. xx.**

Quoniam circa materiā gerundiorū z supinorū sunt notāda quatuor
primū qd est gerundius z supinum? **S**cōm vtrū sit p
sonale vlt̃ impersonale. **T**ercium cuius significatōis z na
ture sint. **Q**uartū quot cōstructiones habēt. **A**d primū quid est
gerundiū vel supinum. **D**ico qd est verbū impersonale de se actus
rei cū imperfectōe designatiuū sine certo tempore. **A**d secundū
vtrū sit psonale: vel impersonale? **R**espondendū est cū definitōe
predicta qd est verbum impersonale. **A**d terciū cuius significa
tionis z nature sit? **D**ico qd est eiusdē significatōis z nature sicut
verbuza quo descēdit. **A**d qrtū quot cōstructiones hz? **D**ico qd
hz tres. **H**oc sic distinguēdo. qz aut vultis de p̃mo gerūdio aut
de alijs gerūdijs z supinis. **S**i de primo gerundio. **D**ico qd ha
bet vnā cōstructionē. s. qñ cōstruit̃ post nomē substantiuū ex natu
ra cause final̃. **E**xēpluz. **V**enho por razā de leer. cōponitur. **V**e
nio ratiōe legēdi. **S**i de alijs gerundijs z supinis. distinguo. qz
aut vultis de secundo gerūdio z vltimo supino: vlt̃ de vltimo ge
rundio z primo supino. **S**i de sc̃do gerundio z vltimo supino.
dico qd habz vnā cōstructionē. s. qñ cōstruit̃ cum verbis signi
ficatib⁹ motū: vt a quo. exēpluz. **E**u venho d folgar. cōponit̃. **E**
go venio de q̃escēdo vlt̃ q̃etu. **S**i d vltimo gerūdio z p̃mo supio
dico qd hz aliā cōstructionē. s. qñ cōstruit̃ cū ṽbis significatibus
motū ad quē. exēplū. **F**uy falar aelrey. cōponit̃. **F**ui ad loquēdū
seu locutū regi. **I**p̃is tñ sc̃do gerundio: z vltimo qñqz nō dimittit̃
tētib⁹ cōstructionēz p q̃ erigūt̃ ab alia dictōe sub cōueniēti h̃iui⁹
dine casuali cū ṽbū infiniti vlt̃ gerūdijs: vlt̃ supini sūt institutū d ne
cessitate ad d̃signādū actū quē oportz̃ intelligi sub obliq̃tate ad ali
ud relata. **N**ota etiā qd iter gerūdia z supia signāt̃ aliq̃ diferētie.
Prima ē ista. s. qd gerūdia recipiūt̃ p̃positōez p appositōz. z supi
na nūq̃. **E**t rō est qz gerūdia cōparāt̃ nōib⁹ appellatiuis. z supia
nōib⁹ pp̃rijs. **A**liā differēcia est ap̃d aliquos qd dicūt qd gerūdia

debet poni ubi denotatur locus incertus et supina debet poni quando denotatur locus certus. Exemplum primi. Venio de fallar aelrey. compositum ponitur. Venio de loquendo regi. Exemplum secundi. Venio de leer da escolla. compositum ponitur. Venio lectu de scolis. vel venio ambulatu de platea. Et notandum quod gerundia et supina deficiunt et supplentur illis modis quibus futurum infinitiui.

De materia participiorum.

Capitulum .xxj.

Quoniam circa materiam participiorum sunt notanda octo. Primum quod est? Secundum unde dicitur? Tertium ad quid inuentum fuit? quartum quotuplex est participium? quintum in quibus verbis habetur? sextum cuius significationis et nature sit? septimum quot modis deficit? octauum quomodo suppletur? Ad primum quod est? Dico quod est terminus a verbo natus cum appropriatione temporis. significationis et nature. vel aliter diffinitur. Est terminus a verbo natus reiproprie principaliter connotatiuus concernentis actum cum tempore. Ad secundum unde dicitur? dico quod dicitur de participio. as. quod participat cum nomine et cum verbo. Cum nomine in tribus. scilicet in quantum recipit casum et genus ad modum nominis: et nullus exigit casum a parte ante in ratione suppositi. Cum in verbo tribus. scilicet in quantum recipit tempus et fluxum et fieri ad modum verbi: et est transitiuum sicut verbum a quo descendit. Ad tertium ad quod inuentum fuit? Dico quod duplici de causa. scilicet causa comoditatis et causa breuitatis. Causa comoditatis. quod duo actus eiusdem modi non possunt uniri absque coniunctione. quod non bene dicimus. petrus legit studet. sed bene dicimus petrus legens studet. causa breuitatis quod breuius et melius dicimus. petrus legens studet. quam petrus qui legit vel legebat studet. Ad quartum quotuplex est participium? Distinguo quod aut vis quantum ad vocem aut quantum ad tempora. Si quantum ad vocem. dico quod sunt quatuor. scilicet terminatum in. ns. et in. rus. et in. us. et in. dus. sed quantum ad tempora dico quod sunt tria. scilicet presentis preteriti et futuri. Ad quintum in quibus verbis habetur? Distinguo quod aut quod participio presentis in. ns. aut futuri in. r. aut preteriti in. us. aut futuri in. dus. si de participio presentis temporis: dico quod habetur ab omni verbo personali exceptis verbis passiuis terminatis in or formatis ab actiuo in o. Si de participio futuri in rus: dico quod habetur ab omni verbo personali habenti supina. exceptis verbis terminatis in or formatis ab actiuo in o. Si de participio preteriti in

us. dico q̄ habet̄ ab oī ſ̄bo p̄ſonali paſſiue vocis h̄nti ſup̄ia. exce
ptis q̄buſdā paucis q̄ ponūt̄ i baclo cecorū Sz a p̄ādeo p̄āſ^o a
ceno cenatus. a iuro iuratus. a titubo titubat^o. a placeo placit^o.
a p̄terereo p̄teritūſ. a pateo paſſuſ. a nubo nupt^o. a conſueſco
cōſuetuſ. ab aſueſco aſuet^o. a careo carit^o v̄l caſſuſ. a cepi cept^o
ab odi oſuſ. a perodi peroſuſ. ab erodi eroſuſ. a potō potatuſ.
a mereo meſt^o. a taceo tacit^o. a quieſco quiet^o. ab audeo auſuſ.
a ſoleo ſolituſ. a gaudeo gauuſuſ. a fido fiſuſ. a fio fact^o Si de p
ticipio futuri in duſ. habet̄ ab oī verbo p̄ſonali paſſiuo termina
to in o. formato ab actiuo in o. za ſ̄bo comuni ſumpto paſſiue
Ab iſtis regulis ſup̄a dictis excipiūt̄ur cōpoſita de ſum. eſ. fui.
quorūz p̄ciſe tria habēt̄ p̄ticipiuſ p̄ſentis t̄poris. v̄z poſſuſ potēſ
p̄ſuſ p̄nſ. abſuſ abſene. Et oīa fere h̄nt̄ participiuſ futuri in r^o.
p̄ter duo. ſ. poſſum z abſuſ. Ad ſextū cui^o ſignificationis z natu
re ſint. Dico q̄ oīa ſūt̄ eiūſdē ſignificatōis z nature q̄rū ē v̄l fuit
ſuuz verbum. z d̄z q̄ruſ ē v̄l fuit q̄z reperiunt̄ aliq̄ participia paſ
ſiue ſignificacōis z verba aq̄b^o deſcēdūt̄ ſunt̄ actiua. vt patet in
iſtis. ſ. ſequēduſ. loquēd^o. cōfeſſuſ. oblit^o. An̄ in eccleſia. Abſol
uo te ap̄ctis cōfeſſis z oblitis. Et hoc eſt q̄z verba deponentia
trāſitiua. ut in quē. olim ſollebāt̄ eſſe coīa ap̄d̄ āt̄iquoſ. ſz iā ap̄d̄
noſ actiua ſunt̄. Ad ſeptimū qd̄ modis deſicit. Dico q̄ duo
b^o. p̄imo modo qn̄ ſ̄bū nō habz v̄nō forme. exēplū. Eſte he ē
ganado. ro amy. cōponit̄. Iſte eſt qui caluet me. Scdō modo
qn̄ venit cū ſubiecto ſibi nō d̄bito. z hoc ſtat duob^o modis. p̄ri
mo mō qn̄ ei^o ſubiecto nō cōuenit̄ habitudo ſuppoſitalis. Exē
plū. p̄edro corrente ocauallo ſolgara. cōpoit̄ p̄etr^o quo currit
equ^o q̄ſcet. Scdō modo qn̄ venit cū cōtraria ſignificatiōe. Ex
emplū. O meſtre ēſinado alicā ſolgara. cōponit̄. Ad agiſter qui
docuit lectionē q̄ſcet. Ad octauū qūo ſupplet̄. Dico qd̄ ſupple
tur quodlibet p̄ q̄s v̄l q̄ z p̄ ſuū p̄p̄iū t̄p̄s. v̄z p̄ticipiū p̄ſentis per
p̄mū p̄ſēſ v̄l p̄ ſcōz p̄teritū. z participiū p̄teritū p̄ tertium p̄
teritū v̄l p̄ ſextā. z participiū futuri p̄ ſecūduz futurū v̄l tertium.
Et hoc t̄n̄ dupliciter qz aut venit p̄ modū ablii abſoluti aut nō.
Si n̄ debet ſuppleri p̄ q̄s v̄l q̄ z p̄ ſuū p̄p̄iū t̄p̄^o vt tibi dixi. Exē
plum p̄imi. O ſeruidoz anojante o ſenhoz delapraz aos boōs.
componitur. Seruidoz cuius tedet vel tedebat dominum diſpli

cet bonis. Exēplū secundi. Rex de ferradoyro os ladrones faz
 iusticia. cōponitur. Rex a quo erulabūt latrones facit iusticiam.
 Exēplū tertij. ocauallo corrido te auera ferido. cōponit. Alb eq°
 q̄ cucurrit vapulaueris. exemplū quartū. Alicā ensinadoyra aos
 moços soy mal estudada. cōponit. lectio quā pueri docebūt est
 cui° male actū fuit studium. Si aut p modū ablatiui absoluti d̄
 bet suppleri p dū. vl' posq̄. siue qz. vl' qñ. rē. r p suū ppiū tēpus
 vt tibi diri. Exēplū qñ nō deficit. Eu amāte iohanne corre. com
 ponit. Ad amāte ioānes currit. Exēplū qñ deficit. Deos ano
 jate opecador chora. cōponit. Dum vel postq̄ vel qz dei tedet:
 vel. redebat aliquē peccator plorat.

Distādū est q̄ thema participij dat̄ duob° modis scz in
 plicite r explicite. explicite dat̄ s. b aliquo istorū modo
 rū. s. amante amato amadoyro. Implicite dat̄ duob°
 modis. Uno modo p q̄s vl' q̄. existēs in rōe suppositi r in modo
 finito. Exēplū o mestre q̄ lee estuda. cōponit. magister legēs stu
 det. Alio mō dat̄ qñ duo act° cōiungūtur p aliqd̄ s. in r̄thegore
 ma. s. copulatiuū r duersatiuū. tpale. causale vel illatiuū. Exem
 plū de copulatiuo. Eu leo r escreuo. cōponitur. Ego legēs scri
 bo. Exēplū de aduersatiuo. Alinda q̄ pedro corra leera cōponit
 Petr° cursur° leget. Exēpluz de tporali. quādo o mestre leer os
 escollares aproueytarā. componit. Magistro lecturo scolares
 p̄ficiēt. Exēplū de causali. Porq̄ lees ap̄redes. cōponit. Legēs
 addiscis. Exēplū de illatiuo. Se fores aapraça acharas pesca
 do. cōponit. Tu itur° ad plateā inuenies piscamē.

Nhuc thema participij explicitū dat̄ duobus modis.
 scz sub habitudine substātiui vl' sub habitudine adiecti
 ui. Si sub hitudie adiectiui dupliciter. qz aut suo sustā
 tiuo cōuenit hitudō suppositalis actus p̄icipij aut nō. Si ei nō
 conuenit habitudō suppositalis nō dz tale thema cōponi p par
 ticipiū: cū participiū nūq̄ debeat adiectiuari cū illo casu cū quo
 verbū a quo descēdit cōstruit̄ trāsitiue. Exēplū. Pedro he corre
 te ocauallo cōponit. Petr° ē quo currit equus. Si ei cōuenit ha
 bitudo supposital: dupliciter. qz aut ei cōuenit determinate aut
 indeterminate. Si determinate tripliciter. Quia aut cōuenit ei
 sub habitudine agentis. sic est actiue significationis. Exēplū.

Homo mestre leete subtilmente alicā folgara. cōponit̄. **M**agister le-
 gēs subtiliter lectionē quiescet. **S**i sub habitudine patientis. sic
 est passive significationis. **E**xēpluz. **A**licā declarada do mestre
 he lixda. **L**ōponit̄. **L**ectio declarata a magistro legitur. **S**i sub
 habitudine indifferētis sic est neutrius. **E**xēpluz. **P**etro se doct̄
 ro bispo corre. **L**ōponitur. **P**etrus futur⁹ episcopus currit. **S**i
 indeterminate. **D**upliciter. **Q**uia aut venit cū aliquo adiūcto a
 parte post p quod determinet̄ aut nō. **S**i venit cū aliquo adiū-
 cto per quod determinetur. **T**ripliciter. quia aut tale adiunctum
 positū a parte post. venit sub habitudine agentis. aut patientis.
 aut indifferētis. **S**i sub habitudine agētis est passive signifi-
 cationis. **S**i sub habitudine patiētis. et sic active. **S**i sub habitu-
 dine indifferētis. et sic est neutrius significationis. **E**xemplū p̄mi.
Homo homē enlinadoiro dos moços lee. **L**ōponitur. **H**omo do
 cēdo apueris legit. **E**xēpluz sc̄di. **T**u le doiro alicā me anojas.
 cōponitur. **T**ui lecturi lectionē tedet me. **E**xēpluz tertij. **P**etro
 se doiro sandeu va ja avilla. cōponitur. **P**etr⁹ futur⁹ insipiēs
 vadit ad villā. **S**i post ipsum nō sequitur aliqd per quod deter-
 minetur debet inclinari ad vnā intētionē et sc̄dm illā cōponatur
 latinū. **E**xemplū. **P**etro amadoiro sem muytas palauras me
 fere. cōponitur. **A** petro amaturō vel amādo vapulo sine mul-
 tis verbis. **S**i sub habitudine substātiui. **D**upliciter. **Q**uia aut
 datur per sine categorēma concomitatiūū. aut nō. **S**i nō tripli-
 citer. **Q**uia aut venit per modum agētis: aut patiētis: aut indi-
 fferenter. **S**i agentis: et sic est active. **E**xemplum. **H**omo amante
 corre. componitur. **A**mans currit. **S**i patientis sic est passive.
Exemplum. **H**omo amado non dorme. componitur. **A**mat⁹ nō
 dormit. **S**i indifferenter: et sic est neutrius significationis. **E**xem-
 plum ho se doiro corre. componitur. **F**uturus currit. **S**i datur
 per sine categorēma concomitatiūū: nō debet poni per parti-
 cipiū: sed per ablatiūū supini terminatū in. u. vel in. o. **C**um
 participiū significet actus et suppositi compaginē quod p tale
 ydeoma nō importatur: ideo et c. **E**xemplū. **A**lli que lixda folga
 remus. componitur. **L**ecto quiescem⁹. dū tamen li lecto partici-
 piū verbi impersonalis. sc̄dm cōmunes dici potest.

Not & que participia hz quodlibet & bñ: distingo. aut queritis de verbis actiue vocis aut passiue vocis. Si d̄ verbis actiue vocis dupl̄t. Quia aut vultis d̄ illis q̄ ponũt in baculo cecorũ aut de alijs. Si de illis que ponũtur in baculo cecorũ. Dico q̄ habet tria participia. s. ns. us. rus. vt cenās cenat̄. cenaturus &c. Si de alijs: dico q̄ habēdo supina habent duo participia. scz. ns. & rus. vt amo amās amatur̄ & ce. Si de verbis passiue vocis: dupliciter. qz aut formatur ab actiue in o. aut nō. Si formatur ab actiue in o. Dico q̄ habēdo supina habet duo participia. s. us. & dus. vt amo: amat̄ amand̄. &c. Si nō format̄ ab actiue in o. dupliciter. qz aut hz vnā significatiōez tātũ: aut vtrāqz. s. actiuā & passiuā. Si hz vtrāqz significatiōē dico q̄ habebit q̄tuor participia. s. ns. rus. tus. dus. vt largior largiēs. largiturus. largitus. largiendus. &c. Si hz vnā significatiōē tātũ. dico q̄ habendo supina habebit tria participia. scz ns. us. rus. vt loquo. loquēs. locutus. locutur̄. ¶ Et notandũ q̄ in verbo habēti vtrāqz significatiōē participiũ terminatũ in ns. & in rus. significat actionē tantũ. & in us. significat actionē & passionē. Et in dus passionē tantum.

¶ De materia de amar & por amar.

Capitulum. xxij.

In circa materiā de amar & por amar: debemus notare. qz aut veni post nomē aut post verbũ. Si post nomē: aut substantiuũ aut adiectiuũ. & sic dan̄ regule. ¶ Prima est quicũqz actus d̄ amar & por amar venit post nomē adiectiuũ: & suo substātiuo cōuenit talis actus. & sine causa finali. dz cōponi latinũ p̄ infinitiuũ actiue v̄l passine significatiōis. Exemplũ vtriusqz. Alpedra dura d̄ quebrar he ligeyra destruir o ferro cōponitur. Lapis durus frangi est habilis destruire ferrum.

Scũda regula est q̄ quādocũqz actus de amar & por amar venit post nomē adiectiuũ & suo substātiuo nō cōuenit talis actus. v̄l si conuenit cū causa finali: debet cōponi latinum per secundum gerundium vel per tertium preteritum cum hoc aduerbio quia. Exemplũ quando nō conuenit. Esta gayuota he minha por correr asinha. cōponitur. Esta auca est mea currendo vel quia cucurri statim. Exemplum quando conuenit cum causa finali. Eu soõ cego por estudar. Componit̄

Ego sum cecus studendo vel quia studui.

Tertia regula est q̄ quādo cūq; actus de amar ⁊ por a
mar venit post nomē substantiuū ⁊ ei nō conuenit talis
actus. vel si conuenit cum causa finali debet componi
latinum per primū gerundium. Exemplū quando nō conuenit
cum causa finali. Em tempo de leer nō he tempo de comer. Cō
ponitur. In tempore legendi nō est tempus comedendi. Exem
plum quando conuenit cum causa finali. Eu tenho huū cam de
buscar perdizes. componitur. Ego habeo vnum canem queren
di perdices.

Quarta regula est q̄ quādo cūq; actus de amar ⁊ por a
mar. venit post nomē substātiuū ⁊ ei cōuenit talis act⁹
sine causa finali: ⁊ cum futuratione. debet componi lati
nū per participium futuri actiue vel passiue significationis. Exē
plū actiue. Do mestre por leer studia. Cōponit. Magister lectu
rus studet. Exemplū passiue. Alicom por leer me anoja. Com
ponitur. Lectionis legende tedet me.

Quinta regula est. q̄ quādo cūq; actus de amar ⁊ por
amar. venit post verbū copulatiuū. ⁊ suo supposito nō
conuenit talis actus. vel si cōuenit cū causa finali debet
componi latinū per primū gerundiū. Exemplū quādo nō con
uenit. Tempo he de leer. componitur. Tempus est legēdi. Exē
plum quādo cōuenit cū causa finali. Mestre es de ensinar grā
matica. componitur. Magister est docendi grāmaticā ⁊c.

Sexta regula est. q̄ quādo cūq; actus de amar ⁊ por a
mar venit post verbū copulatiuū: ⁊ suo supposito con
uenit talis actus. ⁊ sine causa finali: ⁊ cū futuratione de
bet componi latinū per participiū futuri actiue vel passiue signi
ficationis. Exemplū actiue. Do mestre he por leer. componit.
Magister es lecturus. Exempluz passiue. Alicam he por leer.
Componitur. Lectio est legenda.

Septima regula est. q̄ quādo cūq; thema de amar ⁊
por amar venit post verbū pertines ad actū potentie re
collectiue. preceptiue. appetitiue. debet cōponi latinū p
infinitiuū actiue vel passiue significationis. vt patet in quarta cō
structione ipsius met. Exemplū de re collectiuis. Eu me recor

do seruir ad. componitur. Recordo seruire deo. et sic de alijs.

Quarta regula est. quod quodcumque thema de amar et post amar venit post verbum significatiuum motus: ut a quo debet componi latinum per secundum gerundium cum prepositione de de. vel per vltimum supinum sine prepositione. Exemplum vtriusque. Venio de ver deos. componitur. Venio de videndo seu visu deum.

Quinta regula est quod quodcumque thema de amar et post amar venit post verbum significatiuum motus ut ad quem. debet componi latinum per tertium gerundium cum prepositione de ad. vel per primum supinum sine prepositione. Exemplum. Vou post fallar aelrey. componitur. Vado ad loquendum seu locutum regi. Et de ista materia alia multa possunt dici secundum diuersos intellectus diuersorum ideomatum. tamen fiat compositio secundum quod melius decreuerit intellectus proferentis.

¶ De materia formarum.

Capitulum. xiiij.

¶ Circa materiam formarum in generali sunt notanda tria. Primum quid est. Secundum quomodo. Tertium quid est quolibet earum. Ad primum quid est? Dico quod est proprietas formationis verbi determinatiua significationis originis eius ostensiuua. Ad secundum quomodo? Dico quod est duplex. scilicet perfecta et imperfecta. Ad tertium quid est quolibet earum? Dico quod forma perfecta est illa in qua verbum est significatiuum actus simpliciter. id est sine connotatione alterius actus. ut amo: amas et cetera. Et forma imperfecta est illa: qua verbum significatiuum actus. cum explicita connotatione significati dictionis a qua nascitur. ut lac tescio. id est incipio latere. Patriso. id est incipio simili patri. et ista est septuplex. Prima inchoatiua. Secunda meditatiua. Tertia frequentatiua. Quarta desideratiua. Quinta diminutiua. Sexta aparitiua. Septima imitatiua. Et primo de prima.

¶ De forma inchoatiua.

¶ Circa formam inchoatiuam sunt notanda quatuor. Primum quid est. Secundum quomodo cognoscitur eius formatiuum. Tertium quomodo formatur. Quartum cuius coniugationis proprietatis significationis et nature sit. Ad primum quod est? Dico quod est forma ubi quod significabilis est actus sui primitiuus cum inchoatione

vt amaseo. i. incipio amare. Ad scōz quomodo cognoscit ei⁹ ro-
 mantiū? Dico q̄ semp est significatiuū actus sui primitiui cū in-
 choatōe. vt comeco amar. comeco leer. &c. Ad tertiū quō forma-
 tur? Dico q̄ format̄ a q̄libet regulari scōa p̄sona singulari p̄mi
 presentis. vocis actiue verbi nō inchoatiui in oibus conjugatio-
 nibus addendo co. vt amo amas addēdo co fit amasco & sic de
 alijs. Excepto isto verbo hisco. cis. in quo subtrahit̄ .a. p̄ sinco-
 pā. ascōa p̄sona huius verbi hio. as. vt hias. a. remoto. & fit his.
 addendo co & fit hisco. Et cōponit̄ cū fatim. q̄ est habūdanter:
 & d̄ fatisco is. p̄ quo antiquitus dicebat̄ fatisco. fessus fui. & cō-
 ponit̄ cū de. & efficit̄ deponēs. videlz. d̄ fatisco. ris. defessum in
 supinis. q̄ est in vsu modernorū. Ad quartum cuius cōiugatio-
 nis pprietatis significationis & nature sit? dico q̄ oīa verba in
 inchoatiua sunt tertie cōiugatiōis. & carēt preteritis & supinis:
 si sua primitiua sunt in vsu. Si aut̄ nō sunt in vsu fungunt̄ prete-
 ritis & supinis suorū p̄mitiuorū. vt quiesco. ui. tū. d̄ quiesco. es. Et
 discō. dieui dietū. de dieo dies. Et oīa seruāt pprietatem signifi-
 cationem & naturā suorū p̄mitiuorum. preter ista duo. s. augesco
 & integrasco. q̄ sunt passiuā transitiua vt quo extrinsice &c.

De forma meditatiua.

Quæ circa materiā forme meditatiue sunt notāda quatuor.
 Prīmū quid est. Scōm quomodo cognoscitur ei⁹ ro-
 mantiū. Tertiū quomodo formatur. Quartū cuius cō-
 iugationis pprietatis significationis & nature sit. Ad primū qd̄
 est? Dico q̄ est forma verbi q̄ significabilis est actus sui primiti-
 ui cū meditatione. Ad scōm quomodo cognoscit̄ eius romantiū?
 dico q̄ semp est significatiuū actus sui p̄mitiui cū meditatiōe. vt
 p̄enso amar. cuydo leer. Ad tertiū quomodo format̄? dico q̄
 formatur ab vltimo supino verbi actiue vocis addendo rio. vt
 amatu addendo rio. fit amaturio. Ad quartū cuius cōiugatiōis
 pprietatis. significationis. & nature sit? Dico q̄ omnia sunt
 quarte conjugationis & carent preteritis & supinis preter duo.
 scilicet. Esurio & parturio que faciunt preteritum in iui. & supi-
 num in itum. & seruāt pprietatem. significationē & naturam su-
 orum primitiuorum.

De forma frequentatiua.

Quæ circa materiã forme frequentatiue sunt notanda quatuor. Primum quid est. secundum quomodo cognoscitur eius romãtiuz. tertium quomodo formatur. quartum cuius coniugationis. proprietatis. significationis. et nature sit. Ad primum quid est? Dico quod est forma verbi qua significabilis est actus sui primitiui cum frequetatione. Ad secundum quomodo cognoscitur eius romãtiuz? Dico quod semper est significatiuum actus sui primitiui cum frequetatione. vt ameude leer et ce. Ad tertium quomodo format? distinguo. quod aut verbum a quo debet formari format preteritum in gi. aut non. Si format preteritum in gi. formatur a secunda persona singularis numeri primi presentis: remouendo. s. et addendo to. vt lego legis s. remoto. fit legi. addendo to. fit legito as. Et si non format preteritum in gi. formatur ab ultimo supino mutando u. in. o. vt doctus. u. in. o. fit docto. as. Et si habuerit. a. ante. t. a. mutet in. i. vt amatus. a. in. i. fit amitu u. in. o. fit amito. as. Ab hac excipiuntur supina dissillaba in quibus non mutatur. a. in. i. vt no. as. natu. u. in. o. fit nato. as. Ab ista formatione supra dicta excipiuntur quatuor verba: quorum primum est quero. is. in quo eius frequentatiuum format a secunda persona numeri singularis primi presentis remouendo. s. et addendo to. vt quero. ris. s. remoto fit queri. et addendo to. fit querito. as. ob differentiam huius verbi frequentatiui queso. sis. quod iam non est in usu. in quo formatur ab ultimo supino mutando. u. in. o. vt quesitus. u. in. o. fit quesito. as. Secundum verbum est scio. is. in quo eius frequentatiuum formatur ab ultimo supino. mutando. u. in. o. vt scitus. u. in. o. fit scio. ris. etiam mutat significationem et est deponens. Tertium verbum est scisco. scis. inchoatiuum a quo descendit. vnum verbum frequentatiuum. et format a secunda persona singularis numeri primi presentis. remouendo. s. et addendo to. vt scisco. cis. s. remoto fit scisci. addendo to. fit sciscito. aris. Quartum verbum est sequor. ris. in quo eius frequentatiuum formatur ab ultimo supino mutando u. in. o. vt secutus. u. in. o. fit secutor. aris. Et quod subtrahitur u. per syncopam dicimus sector. aris. ob differentiam huius nominis verbalis secutor. oris. Sepe tamen vnum frequentatiuum inuenitur ex alio formari. vt de curso. cursito. et visito. de viso as. Ad quartum cuius coniugationis. proprietatis. significationis. et nature sit? Dico quod omnia sunt prime coniugationis. et seruant proprietatem.

significationē ⁊ naturam suorum primitiuorum exceptis istis. s. dico. as. de dico dicis. ⁊ lito. as. de lino. is. ¶ Sed tamen nota q̄ a verbis carētib⁹ supinis raro inueniunt formari. tñ reperunt ista. s. latito. as. de lateo. es. ⁊ egroto. as. d̄ egreo egres ⁊ similia.

¶ De forma desideratiua.

Quoniam circa materiā forme desideratiue sunt notāda quatuor. Primum quod est. Scdm̄ quomodo cognoscitur eius romantium. Tertium quomodo formatur. Quartum cuius coniugationis. proprietatis significationis ⁊ nature sit. Ad primum quod est? Dico q̄ est forma verbi q̄ significabilis est actus sui primitiui cū desideratione. Ad secundum quomodo cognoscitur eius romantium? Dico q̄ semp̄ est significatiuum act⁹ sui primitiui cū desideratione. vt desijo amar ⁊ ce. Ad tertium quomodo formatur? Dico q̄ format̄ a secunda persona singularis numeri primi presentis vocis actiue. In secunda coniugatione addendo. so. vt doceo doces. addendo. so. fit docesso. is. ⁊ in ceteris mutando vocales existentē citra vltimā consonātem in. e. ⁊ addēdo so. Exēplū prime. a amo amas. a. in e. fit ames. addendo so fit amesso. is. Exēplū tertie. lego. is. i. in. e. fit leges. addendo so. fit legesso legessis Exēplū quarte. audeo audis. i. in. e. fit audes addendo so. fit auessso auessis. Inueniuntur tamen aliquoties formata ab vltimo supino mutando. u. in o. vt visu. u. in o. fit visso visis. Quēdā tamen causa differentie mutāt aliquas litteras. vt ab arcio arcis. de ad. ⁊ cio cis. formatur arcesso in quo primum. s. mutatur in r. ⁊ dicitur arcerso. ob differentiam de arcesso de arceo arces. Et similiter ab actio secundum modernos. nascitur accessso. cuius primum. s. mutatur in. r. ⁊ dicitur accersso ad differentiam de accessso de accedo. Ad quartum cuius coniugationis proprietatis significationis ⁊ nature sit? Dico q̄ omnia verba desideratiua sunt tertie coniugationis ⁊ seruant proprietatem significationē ⁊ naturam suorum primitiuorum.

¶ De forma diminutiua.

Quoniam circa materiā forme diminutiue sunt notanda quatuor. Primum quid est. Secundum quomodo cognoscitur eius romantium. Tertium quomodo formatur. quartum cuius coniugationis. proprietatis. significationis. ⁊ nature sit. Ad

primū quid est? Dico q̄ est forma verbi q̄ significabilis est act⁹
sui primitiui cum diminutione. Ad secundum quomodo cognoscitur
eius romantium? Dico q̄ semper est significatiuum actus
sui primitiui cum diminutione. vt pouco leer. Ad tertium quo
modo formatur? Dico q̄ formatur a prima persona singularis
numeri primi presentis: verbi actiue vocis. mutando totū quod
sequitur vltimam cōsonātem in vllō vel in illo. vt amo. o. in. vllō
fit amullo as. vel in illo. fit amillo. Ab ista formatione excipitur
caluo. uis. in quo remouetur. l. per sincopam ⁊ mutatur in illo.
vel in vllō. vt caluo. l. remoto fit cauo. o. in illo fit cauillo. vñ in vl
lo vt cauillo as. Ad quartum cuius coniugationis proprietatis
significationis ⁊ nature sit? Dico q̄ oīa verba diminutiua sunt
prime cōiugationis ⁊ seruāt proprietatem significationem ⁊ na
turam suorum primitiuorum.

¶ De forma imitatiua.

Circa materiam forme imitatiue sunt notāda quatuor.
Primus quid est. Secundum quomodo cognoscitur
eius romantium. Tertium quomodo formatur: Quar
tum cuius coniugationis proprietatis significationis. ⁊ nature sit
Ad primū quid est? dico q̄ est forma verbi qua significabilis est
mos sui primitiui cum imitatione. vt patrisso. as. Ad scdm quo
modo cognoscitur eius romantium? Dico q̄ semp est significati
uū moris sui primitiui cum imitatione. Et aremedar opay seguir
ofilho. Ad tertium quomodo formatur? dico q̄ formatur ab a
blatiuo singulari mutando totum q̄ sequitur. vltimam cōsonā
tem in is. ⁊ addēdo so. vt ablatiuo patre. e in. is. ⁊ fit patris. ⁊ ad
dendo so fit patriso. as. vel patrizo. as. Aliud exemplum. ablati
uo euangelio. io. in. is. fit euangelis. addendo so fit euangeliso.
as. vñ euangelizo. as. quia vt dicit priscianus. Ista litera. s. equi
ualet duplici. s. Interdū formatur ab ablatiuo singulari. in p̄ma
⁊ secunda declinationibus mutando a. vel o. in or. Exemplum
prime declinationis. ablatiuo poeta in or fit poeto. aris. Exem
plū secunde. ablatio philosopho. o. in or fit philosopho. aris. Ad
quartū cuius coniugationis proprietatis significationis ⁊ nature
sit? Dico q̄ omnia sunt prime coniugatiōis personalis proprie
tatis actiue significationis absolute nature.

¶ De forma apparitiua.

Quoniam circa materiã forme apparitiue sũt notãda q̄tuor. **Pr**imũ q̄d est. sc̄dm quom̄o cognoscit̄ ei⁹ romãtiũ. **Tert**iũ quomodo format̄. **Q**uartũ cuius cõiugatiõis pprietatis significatiõis ⁊ nature sit. **A**d p̄mũ quid est? dico q̄ est forma verbi q̄ significabilis est act⁹ sui p̄mitiui cũ apparitiõe. **A**d sc̄dm quõ cognoscit̄ eius romãtiũ? Dico q̄ semp est cognoscitiuũ act⁹ sui p̄mitiui cũ apparitiõe. vt **A**pareço rezar ⁊c. **A**d tertiuũ quõ format̄? Dico q̄ format̄ a secũda p̄sona singularis numeri p̄mi p̄sentis in p̄ma ⁊ secunda cõiugationib⁹. mutãdo .as. ⁊ .es in .i. ⁊ in tertia ⁊ in quarta remouẽdo .s. ⁊ in oĩbus addẽdo co. **E**xẽpluz p̄me cõiugatiõis. vt amas. as in .i. fit ami. addendo co. fit amico amicas. **E**xẽplũ secunde. **D**oceo. es. es in .i. fit docẽ addendo co fit docico. **E**xẽplũ tertie. lego. is. s. remoto. fit legi. addẽdo co fit legico. as. **E**xẽplũ q̄rte. **A**udio. is. s. remoto. fit audi addẽdo co. fit audico. as. **A**d quartũ cui⁹ cõiugationis pprietatis significatiõis ⁊ nature sit? Dico q̄ oĩa sunt p̄me cõiugationis ⁊ seruat pprietatẽ significatiõẽ ⁊ naturã verborũ a quib⁹ descẽdũt. **E**t hec de formis suffitiant.

De materia nominũ verbalium. Capitulũ. xxiij.

Quoniam circa materiã nominũ verbalium ⁊ p̄mo in generali sunt notanda octo. **Pr**imũ q̄d est. **S**c̄dm vñ d̄r. **Tert**iũ ad quid inuẽtum fuit. **Q**uartũ quot terminationes habet de quib⁹ est presens int̄tio. **Q**uintũ quomodo format̄. **S**extũ quẽ casum regit. **S**eptimũ quot modis deficit. **O**ctauũ quõ supplet. **A**d p̄mũ q̄d est? dico q̄ est termin⁹ a v̄bo nat⁹ sine cõnotatiõẽ tẽporis v̄l aliter. **E**st termin⁹ in specie nõis a verbo natus rei v̄bi p̄ncipaliter significatiu⁹ subiecti habentis habitudinẽ ad rẽ verbi. **A**d sc̄dm vñ d̄r? dico q̄ d̄r de nomẽ nõis ⁊ v̄buz v̄bi q̄si nomẽ sumptũ a v̄bo. **A**d tertiuũ ad q̄d inuẽtũ iũ? dico vt act⁹ q̄ significat̄ p̄ modũ flux⁹ ⁊ fieri significet̄ p̄ modũ h̄it⁹ ⁊ q̄etis. **A**d q̄rtũ quot terminatiões h̄z? Dico q̄ vsualit̄ h̄z decẽ. **Pr**ima i. oz. vt amatoz. sc̄da i. trix. vt amatrix. tertia i. bilis. vt amabl. **Q**arta in ar vt capax. q̄nta in i⁹. vi. insci⁹. sexta i. id⁹ vt cupido. septima i. iu⁹ vt amatiu⁹. octaua in ns. vt amãs. nona i. t⁹ vt doctus. decima i. d⁹ vt amãd⁹. **A**d q̄ntũ quõ format̄? Dico q̄ qlibet illa

rū terminationū erit videndū cuz de eis tractabitur. Ad sextum quem casum regit? Dico q̄ in qualibet terminatione erit videndū cum d̄ eis tractabitur. Et sic de septimo ⁊ octauo est dicēdū.

C De verbali terminato in oz.

Circa materiam nominis verbalis terminati in oz. sunt notanda quinque. Primum quomodo cognoscitur eius romantiū. Secundū quomodo formatur. Tertium quem casum regit. quartum quot modis deficit. quintum quomodo suppletur. Ad primum quomodo cognoscitur eius romantiū? Dico q̄ singulariter prolatū terminatū in doz. vt amador comedoz ⁊ ce. Ad secundū quomodo format? dico q̄ formatur ab vltimo supino mutande u. in. oz. vt amatu. u. in. oz. fit amator. Ad tertium quē casum regit? Dico q̄ genitiuū per illā regulā vel proprietatis vel habitus. Ad quartum quot modis deficit? Dico q̄ deficit quatuor modis. Primo quādo verbū nō habet supinū. Exemplū. Pedro anojador das moças corre. cōponitur. Petrus cuius tedet vel tedebat puellas currit. Secūdo modo in verbis passiuīs intrinsecis ⁊ extrinsecis. Et ratio est quia ista nomina verbalia. terminata in oz. habent se per modū actionis. Et ista verba significant passionem. ideo ⁊ cetera. Exemplum. Elrey desterrador dos lad:ões viuera. Componitur iRex a quo erulant latrones viuet. Tertio modo quando venit cum subiecto sibi nō debito: ⁊ hoc tenetur duobus modis. Uno modo quando venit cum substantiuo neutro. Exemplum. Ho animal comedoz da ceuada corre. Componitur. Animal quod comedit v' comedebat anonā currit. Alio modo quando venit cum substantiuo cui nō conuenit habitudo suppositalis. Exempluz. Pedro corredez do cauallo vay aavilla. Componitur. petrus quo currit vel currebat equus vadit ad villam. Quarto modo quādo non venit cum sua propria habitudine. Exemplum pedro amador das moças corre. Componitur. Petrus qui amat vel amabat puellas currit. Ad quintum quomodo suppletur. Dico q̄ suppletur per quis vel qui ⁊ per primum presens. vel per secundum preteritum: vel per nomē participale. Exēplum. Pedro amador as moças corre. cōponit. Petr⁹ q̄ amat v' amabat puellas currit. v' sic. Petrus amās puellas currit. ⁊ hoc si nō venit

per modū ablatiui absoluti. vt *¶* Petro corrodoz eu folgo. cōponit. *¶* Petro cursore ego quiesco. i. dū petrus currit. z sic de alijs.

¶ De verbale in trix.

Circa materiā nominis verbalis terminati in trix. sunt notanda quinque. *¶* Primum quomodo cognoscitur eius romātiū. Secundum quomodo formatur. Tertium quem casum regit. Quartū quot modis deficit. Quintum quomodo supplet. Ad primum quomodo cognoscitur eius romātiū. Dico q̄ singulariter prolatum terminatū in deira. vt amadeira comedeira. Ad scdm quomodo formatur. Dico q̄ formatur a suo verbali masculino terminato in tor mutando tor in trix. vt amator. tor. in trix. fit amatrix. tricis. Ab ista formatione excipiuntur duo. scz. tōsor tōstrix. z pulsor pultrix. qz nullū aliud verbale in tor. format femininū in trix. z etiam nutritz qz debuerat facere inutritrix. z subtrahitur tri. p̄ sincopā z fit nutritz. Ad tertium quē casum regit. Dico q̄ regit genitiuū p̄ illam regulā: v̄l proprietatis vel habitus. Ad quartū quot modis deficit. Dico q̄ deficit illis modis quib⁹ deficit suū verbale masculinū. Si insup quādo suū verbale masculinū nō terminatur in tor. Exemplū Almolher ē la çadeyra das almas he ma. cōponit. Mulier q̄ nectit v̄l nectebat animas est mala. Exceptis tōstrix de tōsor: z pultrix de pulsor. Ad quintū quō supplet. Dico q̄ supplet sicut suum verbale masculinū. Exēplū. ha anojadeira d̄ my core. cōponit. Illa cuius tedet v̄l tedebat me currit. Et est notandū q̄ oīa noīa verbalia terminata in trix sunt feminini generis. preter v̄ltrix. z victrix q̄ sunt in ntō acusatiuo vocatiuo singularibus feminina. in ceteris casibus omnis generis.

¶ De verbali terminato in bilis.

Circa materiā nominis verbalis terminati in bilis. sunt notanda quinque. *¶* Primum quomodo cognoscitur eius romātiū. Scdm quō format. Tertium quē casuz regit. Quartū quot modis deficit. Quintū quomodo supplet. Ad primum quō cognoscitur eius romātiū. Dico q̄ singulariter prolatū terminatū in vel. vt amauel. comiuel. zce. Ad secundū quomodo formatur. Distinguo. quia aut verbū a quo debēt formari facit supinū in suz. aut in stū. aut in rū. aut in ptū. aut nō. Si facit supinū vt dictum

est: dico q̄ formetur ab ultimo supino mutādo. u. in. i. ⁊ addendo bilis. Exēplū de sum. vt visu. u. in. i. fit visi. addendo bilis fit visibilis. Exēplū de stū. vt comestu. u. in. i. fit comesti addendo bilis fit comestibilis. Exēplū de ru. vt neru. u. in. i. fit nerī. addendo bilis fit neribilis. Exēplū de ptū vt corruptu. u. in. i. fit corrupti. addendo bilis fit corruptibilis. Si nō format supinū vt dictū est: tūc formatur a secūda p̄sona singularis numeri p̄mi presentis. remouendo s. ⁊ addendo bilis. excepta secūda cōiugatione. in qua format̄ ab eadē sc̄da p̄sona mutādo es. in. i. ⁊ addēdo bilis. vt doces. es. in. i. fit docī. addendo bilis fit docibilis. Excipiūtur verba secunde cōiugationis monasillaba in quibus nō mutatur es. in. i. sed. s. remoto vt fleo fles. s. remoto fit fle. addēdo bilis fit flebilis. Exēplū p̄ime coniugatiōis. vt amo. as. s. remoto fit ama. addēdo bilis fit amabilis. Exēplū tertie. vt lego. is. s. remoto fit legī. addendo bilis fit legibilis. Exēplū quarte. vt audio andis. s. remoto fit audī. addēdo bilis fit audibilis. Et si aliq̄ inueniūtur aliter formata reputent̄ p̄ exceptione. vt possibilis. gradibilis. p̄feribilis. resolubilis ⁊ similia. Ad tertium quem casum regit: Dico q̄ regit datiuū p̄ illam regulā. Nomina verbalia terminata in bilis aut in dus ⁊c. Et h̄ aliquoties cōstruāt̄ cū genitiuo nō est incōueniēs q̄ dicit̄ Priscianus. Omne enim nomē a quocūq; verbo natū genitiuū sequit̄ v̄ datiuū. vñ ph̄s Substātia est susceptibilis cōtrariorū. Ad quartū quot modis deficit: Dico q̄ quatuor modis. Primo modo qñ nō habem⁹ vñ forme q̄ deficiēte cā deficit eius efectus. Exēplū. Pedro a nojauel amy corre. cōponit̄. Petrus cui⁹ potest tedere me currit Sc̄do in verbis passiuis intrinsecis ⁊ extrinsecis. Et rō est quia ista nomina verbalia in verbis neutris habēt exponi p̄ actionez Et ista verba significāt passionē. iō nō habentur in istis verbis. Tertio qñ venit cū substātiuo cui nō cōuenit habitudo suppositalis. Exēplū. Pedro lee alicā ensinauel aos moços. cōponitur. Petrus legit lectionē quā pueri possunt doceri. Quarto modo quando nō venit cum sua propria habitudine. Exēplum. Pedro amauel as moças corre. Componitur. Petrus qui potest amare puellas currit. ¶ Et est notandū q̄ quando nomina verbalia terminata in bilis ex verbis transitiuis vt in quem inueni-

untur formata. habēt exponi per passionē. Exēplū. Iste est amabilis mihi. i. dignus amari a me. Et ex verbis neutris fit expositio p actionē. vt iste est seruibilis mihi. i. apt⁹ seruire mihi. Et sic de alijs q̄ apud nos sunt actiua: ⁊ tantū nō regūt acusatiuū casuz post se sed aliquod obliquū. Sed ab ista expositione excipiūtur aliqua q̄ quidem reputant̄ pro exceptione. vt frigus est penetrabile. i. aptū penetrare. q̄ p regulā debueramus exponere per passionē ⁊ hic exponitur per actionē. Et via est gradibilis. i. apta per quam aliquis graditur. Ad quintum quomodo suppletur. distinguo quia aut vis scōm potentialitatem: aut secunduz aptitudinem. Si secundum potentialitatem. Dico q̄ suppletur per quis vel qui. ⁊ per possum potes ⁊ per infinitiuum. vt amabilis. i. qui potest amari. Si secūdum aptitudinē. dico q̄ suppletur per aptus. apta. aptum. ⁊ per ipsummet infinitiuum. Exēpluz. Petro eninauel grāmatica me p̄az. cōponit̄. Petrus aptus seu nat⁹ vlabilis docere grāmaticā placet michi.

De verbalibus naturam specialē habentis:

Quoniam circa materiā nominis verbalis terminati in ar. vel in idus seu in ius sunt notāda quinqz. Prīmū quomodo cognoscitur eorū romantium. Secundum quomodo formatur. Tertium quem casum regit. Quartum quot modis deficit. Quintum quomodo suppletur. Ad primū quomodo cognoscitur eorū romantium? Dico q̄ romantium nominis verbalis terminati in ar. singulariter prolatum terminatur in az. vt capaz. rapaz. de alijs vero nō est certa cognitio. Ad secundum quomodo formatur? Dico q̄ omnia formantur a secunda persona singularis numeri primi presentis. mutauo vltimā vocalē cum toto quod sequitur in ar. vel in idus. vel in ius. Exēplum de az. vt capio capis. is. in. ar. fit capar. Exēplum de idus. vt timeo times. es. in idus. fit timidus. Exēplum de ius. conscio conscis. is in ius. fit cōsciūs. Ad tertium quem casum regūt? Dico q̄ omnia regūt genitiuum casum per illam regulam. Vcl. p̄ prietatis vlabitus. Ad quartum quot modis deficit. Dico q̄ deficit illis modis quibus deficit nomen verbale terminatum in oz. nisi quando venit cuz substantiuo neutro quia ista bene sunt ois generis. Ad q̄ntū quomodo suppletur. Dico q̄ suplet ill⁹ mo

dis quibus suppletur nomē verbale terminatū in or. vt inferius patebit. q̄uis secundū aliquos ista verbalia non formantur: nec deficiunt: nec supplentur.

¶ De verbalī in iuus.

Quoniam circa materiam nominis verbalis terminati in iuus. sunt notanda quinque. Primum quō cognoscit ei⁹ romātiū scdm quō format. Tertium quē casum regit. Quartus quot modis deficit. Quintum quō suplet. Ad primum quomodo cognoscit eius romātiū: dico q̄ singulariter plātū terminatū in dis. vt amadis comediz. Ad scōz quō format: dico q̄ ab ultimo supino in verbis actiuis mutādo. u. in. i. ⁊ addēdo uus. vt amatu. u. in i. fit amati. addēdo uus. fit amatiu⁹. a. ū. Ad tertium quem casuz regit: Dico q̄ regit genitiuū per iam dictā regulā. vel proprietatis vlt habit⁹. Ad q̄rtū quot modis deficit: Dico q̄ deficit illis modis quib⁹ deficit nomē verbale terminatū in or. p̄ter vnū. s. quādo venit cū substātiuo neutro. qz istud verbale est oīs generis. Ad q̄ntū quomodo supplet: dico q̄ supplet p̄ qs. vlt q̄. ⁊ p̄ possum potes. ⁊ p̄ infinitiuū. Exēplū. Omestreferdiz dos dici polos anoja os. cōponit. Magistri a quo possunt vapulare discipuli tedet illos. Aliud exēplū. pedro corrediz do cauallo veē da ygreja. cōponit. petr⁹. quo equ⁹ potest currere venit de ecclesia.

¶ De verbalibus in. ns. us. dus.

Quoniam circa materiā nominū verbalium terminatorū in. ns. vel in. us. siue in. dus. sunt notanda quinque. Primum quomodo cognoscitur eorū romātiū. Secundum quomodo formatur. Tertium quem casum regit. Quartum quot modis deficit. Quintum quomodo suppletur. Ad primum quomodo cognoscitur eoruz romātiū. Dico q̄ romātiū terminati in. ns. singulariter prolatum terminatur in ante vel inente. seu in inte vt amane. comente ouuinte ⁊ cetera. Et terminati in us. singulariter prolatum terminatur in do. vel in da. vt amado. amada Et terminati in dus singulariter prolatum terminatur in doyro vel doyra. vt amadoyro. amadoyra ⁊ cetera. Ad secundum quomodo formatur. Dico q̄ nomen verbale terminatum in. ns. formatur sicut participium presentis temporis. Et terminatum

tum in .ns. formatur sicut participium presentis temporis. Et terminatum in us formatur sicut participium preteriti in us: et nomen verbale terminatum in d. formatur sicut participium futuri in dus. Ad tertium que casum regit. Dico quod terminatum in ns. et in dus. regunt genitivum per regulam. Vel proprietatis vel habitus. et ce. Et terminatum in dus regit dativum per illam regulam. Nomina verbalia terminata in bilis aut in dus et ce. Ad quartum quot modis deficient. Dico quod quodlibet illorum deficit illis modis quibus tale participium deficit. Et terminatum in ns. in sup deficit in verbis passivis intrinsicis et extrinsicis. Ad quintum quomodo suppletur. Dico quod quodlibet illorum suppletur sicut participium sibi conforme. scilicet per quodam vel quodam. et per suum proprium tempus. Et hoc quantum ad nomen verbale terminatum in ns. et us. Sed nomen verbale terminatum in dus. suppletur per dignus. a. um. et per infinitivum. Exemplum de ns. ut amas vinum. id est quod amat vel amabat vinum. Exemplum de us. ut locutus verborum. id est qui locutus fuit verba. Exemplum de dus. ut amandus mihi. id est dignus amari a me. An est notandum quod omnia nomina verbalia sunt omnis generis: preter duo. scilicet nomen verbale terminatum in or. quod est masculini generis. et nomen verbale terminatum in tris quod est feminini generis. Et de nominibus verbalibus ista sufficiant.

De materia comparationis capitulum. xxv.

Quoniam circa materiam comparationis sunt notanda sex. Primum quid est. Secundum quot requiruntur. Tertium quotuplex est. Quartum quot sunt gradus comparationis. Quintum quare non sunt plures nec pauciores. Sextum est videndum de constructione illorum. Ad primum quod est comparatio. Dico quod est gradualis participatio relationis ostensiva. Ad secundum quot requiruntur. Dico quod requiruntur tria. scilicet materia medium et forma. Unde materia comparationis est illud cui attribuitur gradualis participatio. Et est duplex. scilicet materia que dicitur subiectum et materia que dicitur obiectum. Materia que dicitur subiectum est illa que alicui comparatur. Sed materia que dicitur obiectum. est illa cui aliquid comparatur. Et medium est illud sub quo relative ostenduntur participare gradualiter subiectum et obiectum. et est duplex. scilicet medium in quo extremum comparatur. et medium per quod extremum comparatur. Medium in quo extremum comparatur solum significatur per positivum

Et alio negro. &c. Et tale mediū dicitur fundamētum compa-
 rationis. Et mediū per qđ extremū cōparatur solū significatur
 per has dictiones. s. eque. ita. sic. sicut magis. tanq̄ magis. mul-
 tum magis. valde magis &c. Et tale mediū dicit forma compa-
 rationis. Exēplū. Petrus est fortior hoībus. li petr⁹ est subiectū
 & li hominib⁹ est obiectū. & li fortior est mediū in quo. s. funda-
 mentū cōparationis: & inequalitas est mediū per qđ. s. forma cō-
 parationis. Ad tertiu quotuplex est cōparatio? Dico qđ est du-
 plex. s. par & dispar. Par est quādo subiectū & obiectū equaliter
 participāt in suo medio. Exēplū. ego sum fortis sicut tu. Dispar
 est qñ subiectū & obiectū participāt ineqliter in suo medio. Exē-
 plū. Petrus est fortissim⁹ hominū. Et ista dispar est duplex. s.
 intēsiua & remissiuua. Intēsiua est illa in qua pceditur a minori
 gradu ad maiorē. Et remissiuua est illa in q̄ proceditur de maio-
 ri gradu ad minorē. Exēplū. Optim⁹ vt fieres sperabā de me-
 liori: accidit qđ sis de meliori bonus. Ad qrtū quot sunt gradus
 cōparationis? Dico qđ sunt tres. s. positiuus. cōparatiu⁹. & sup-
 latiuus. Ad quintū qre nō sunt plures: aut pauiores? Dico qđ
 cōmuniter oīs gī adus aut est absolut⁹: aut cōparatus. Si ab-
 solutus & sic est positiuus. Si cōparatus: dupliciter. Quia aut
 vltra illū possum⁹ trāscēdere: aut nō. Si vltra ipsum possumus
 trāscēdere: & sic est cōparatiuus. Si vltra ipsum nō possumus
 trāscēdere: & sic est suplatiuus. Et qz pluribus modis non pnt
 variari. ideo non sunt plures nec pauiores. Ad sextum de con-
 structione illorum est videndum per ordinem de quolibet illo-
 rum. Et primo de gradu.

¶ De gradu.

Quoniam circa gradū sunt notāda tria. Primū quid est grad⁹
 scđm quot sunt gradus. tertiu quare non sunt plures
 nec pauiores. Ad primū qđ est grad⁹? Dico qđ ē me-
 diū sub quo refertur gradualiter subiectū ad obiectū. Vel aliter
 est signū vi sua categorēmaticē cōnotatiuū qualitatis cōmu-
 nis vniuoce. Ad scđm quot sunt? dico qđ sunt tres. s. positiu⁹. cō-
 paratiuus. & superlatiuus. Ad tertiu quare nō sunt plures nec
 pauiores? Ratio est qz omne qđ alicui cōparatur. aut cōpara-
 tur ei sub forma paritatis: aut disparitatis. Si sub forma pari-

tatis: et sic est positivus. cui non est una sola dictio ordinata. sed assumit ibi positivus cum adverbio importati modum equalitatis propter defectum nominis. Si sub forma disparitatis. dupliciter. quia aut fundamentum comparationis inequaliter denotatur inesse subiecto sine connotatione intensiois vel remissionis in extremo gradu. et sic est comparativus. Si cum connotatione intensiois vel remissionis in extremo gradu. et sic est superlativus qui significat rem suam in termino. ultra quem non est licitum abire. ideo nomina sunt plures nec pauciores. ¶ De positivo.

Circa positivum sunt notanda tria. Primum quid est. secundum quod dictio potest esse positivus. tertium quem casum regit ratione comparationis. Ad primum quid est? dico quod est gradus comparationis precise tribuens fundamentum. Ad secundum que dictio potest esse positivus? Distinguo. quia aut quiritur secundum usum: aut secundum artem. Si secundum artem. dico quod potest esse quilibet dictio: supra cuius significatum est designabilis gradualis participatio. Si secundum usum debet esse nomen adiectivum mobile secundum declinationem: aut tertium cuius significatum potest intensio vel remissio. ut albus fortis. et sic de alijs. Ad tertium quem casum regit. Dico quod ratione comparationis nullum casum regit. quia de se caret forma comparandi. sed ratione sui potest regere tale casum sicut venerit habitu do sue dependentie. exemplum. Ego sum plenus vini vel vino.

¶ De comparativo.

Circa comparativum sunt notanda quinque. Primum quid est comparativus. secundum quomodo formatur. tertium quem casum regit. quartum quot modis deficit. quintum quomodo suppletur. Ad primum quid est comparativus? dico quod est signum ostendendi relative participationem gradualem. Vel est gradus pro quem fundamentum comparationis inequaliter denotatur inesse subiecto sine connotatione intensiois vel remissionis in extremo gradu. Ad secundum quomodo formatur. Distinguo. quia aut vultis de comparativo regulariter formato aut irregulariter formato. Si regulariter formato. Respondendum est per illam regulam. scilicet. Omnis comparativus regulariter formatus etc. Si de irregulariter formato. respondendum est per illam regulam irregularium. scilicet. bonus melior optimus. Ad tertium quem casum regit. dico quod ablativum ex vi gradus comparationis. vel

potest construi cum dictione debite determinate dependentiaz
 constructionis copatiui: mediante hoc aduerbio q̄. vt ego sum
 fortior te. vel q̄ tu. Ad quartū quot modis deficit: dico q̄ tribus
 modis. Primo modo quō non habem⁹ positiuū. Secūdo modo
 quādo positiuus terminat in .us. ⁊ habet. i. vel. ii. ante. us. vt pi⁹
 us. arduus. Tertio modo qñ venit cū romatio illius casus qui
 nō potest regi nisi a verbo: vel a participio. ⁊ sic est actūs posit⁹
 in psona patiēti. ⁊ ablatiu⁹ posit⁹ in psona agēti. Ad quītū quō
 suppletur: dico q̄ suppletur per magis: vel minus. ⁊ per suū po
 sitiuū. Exēpluz. Pedro he mais ou menos homē q̄ ti. cōponit.
 Petrus est magis vel minus homo te vel q̄ tu.

C Nota q̄ duobus modis nō potest construi cōparatiuus cuz
 ablatiuo. Primo qñ obiectū caret ablatiuo. Exēplū. Amabi
 lius est phas q̄ nephas. Secūdo mō. qñ fit cōparatio duarū de
 nominationū ad vnā rem. Et hō est risibilior q̄ sensibilis. Et
 est notandū etiā q̄ tribus modis cōparatiu⁹ nō potest construi
 cū aliqua dictione mediāte hoc aduerbio q̄. Primo modo qñ
 talis dictio deficit in tali casu. vt nichil est crudelius nece. Se
 cundo modo in noibus negatiuis. Et nullo vestruz iste est for
 tior. Tertio modo in relatiuis incipientib⁹ a. c. vel a. q. Et deus
 est summū bonū quo nichil est maius.

De superlatiuo.

Circa superlatiuū sunt notāda quinque. Primo qd est.
 scdm quō format. tertiu quē casum regit. quartū quot
 modis deficit. quintū quō supplet. Ad primū qd est:
 Dico q̄ est signū ostendēdi relatiue participationē gradualem
 per extremū denominationis: vel est gradus cōparationis per
 quē fundamentū cōparationis denotat in esse subiecto cuz cō
 notatione intensiōis: vel remissionis in extremo gradu. Ad se
 cūndū quō formatur: Distinguo: quia aut vultis de regulari
 ter formato. aut de irregulariter formato. Si de regulariter for
 mato. Respondēdum est per illā regulā. f. Dis superlatiu⁹ regu
 lariter format⁹ ⁊c. Si de irregulariter formato. Rndenduz per
 illā regulā. f. bonus melior optim⁹ ⁊c. Ad tertiu quē casum re
 git. Dico q̄ regit genitiuū pluralis numeri. vel singularis si fue
 rit nois collectiui. vt potest construi cū dictione debite determina

te depēdentiā constructionis superlatiui: vel cū ntio interposito hoc aduerbio q̄. Exēplum. Tu es muyto mais prudēte deste pouoo. Cōponit̄. tu es prudētissimus isto pplō: vel isti^o populi. vel q̄z iste popul^o. Ad q̄rtuz quot modis deficit. Dico q̄ coiter deficit sex modis. Primo modo q̄ nō habet̄ positiu^o. exēpluz. Aduito mais asno es q̄ teu parceiro. Cōponit̄. Valde magis asinus es q̄ tuus socius. Secdo mō in istis dictionibus. s. ante anterior. exēplū. Todo pay he muyto mais velho q̄ ho filho. componit̄. Omnis pater est valde senior filio: vel q̄ fili^o. Tercio mō q̄n obiectum est singularis numeri ⁊ non est nomē collectiuū. exēplū. Pedro he muyto mais nobre de johāne. cōponitur. Petrus est multū magis nobilis iohāne. Sed hoc est verum si teneat̄ participatiue. Quarto mō q̄n subiectū ⁊ obiectuz nō participāt in eadē specie. Exēplū. Ho homē he muyto mays nobre dos asnos. Cōponitur. Ho est valde nobilior asinis: vel q̄ asini. Quinto mō q̄n cōparat̄ ad plures res sui generis. ⁊ nō supraponit̄ oibus. exēplum. Pedro he muyto mays forte dos homēs fora paulo. Componit̄. Petr^o est valde magis fortis hoīm. preter paulū. Sexto mō q̄n venit post ipsum roman^o tium illi^o casus q̄ nō pōt regi nisi a verbo vel a participio: nisi sit ibi figura. Exēplū. Johāne he muyto mais ensinado do mestre de todos seus discipolos. Cōponit̄. Johānes est valde magis doctus a magistro oibus suis discipulis. Ad quintū quō suppletur. Dico q̄ suppletur per valde magis seu min^o: vel p multum magis vel minus: ⁊ suū positiuū: vel per valde seu multum ⁊ similia. Et p suū cōparatiuū vt supra patuit bene intuentibus licet tamen hoc aliter intelligitur.

¶ Nota q̄ cōparatiu^o ⁊ superlatiu^o pnt teneri q̄tuor modis. s. cōparatiue. partitiue. excellētiue ⁊ absolute. Cōparatiue tenent̄ q̄n in quodlibet illorū sunt illa quinqz q̄ aliter ad cōparationem req̄runt̄. s. subiectū. obiectū. mediū. participatio. ⁊ modus participandi. vt Petrus est fortissim^o suis socijs. In quo exēplo li petrus est subiectū. ⁊ li suis socijs est obiectū. ⁊ li fortissimus est mediū. Et participatio ē. qz subiectū ⁊ obiectuz sunt fortia. Adod^o participandi ē ineq̄litas in fortitudine. Partitiue tenent̄ q̄n subiectū se hz loco partis ⁊ obiectū loco totius. vt Tu es maior fra

trū. i. tu es vnus frater fratrū excedēs ceteros fratres in maiori-
tate. Et excellentiue tenetur: qñ vnus gradus excedit aliuz gra-
dum. vt *Amantior amantium* currit. *Absolute* tenetur: quā-
do fit cōparatio sine obiecto vt *Junior fui* ⁊ *seniui*. Et tu es ama-
bilissimus michi. i. valde amabilis.

C De grāmatica figuratiua. Caplm. xxvj.

Quæ circa materiā figurarū in generali sunt notanda tria.
Primū quid est grāmatica. Scdm in quot partes di-
uidit. Tertium de cuiuslibet ei⁹ partis diffinitione. Ad
primū quid est grāmatica? Dico q̄ est ars cognoscendi signa
litteralia cū eorū cōgruis ⁊ incōgruis attributis. Ad scōz i quot
partes diuidit? Dico q̄ in duas. s. in grāmaticā preceptiuā: ⁊
grāmaticā figuratiuā. Ad tertiu de cuiuslibet eius partis diffi-
nitione. Et sciēduz q̄ grāmatica preceptiua est doctrina qua lit-
terale signū cogit deseruire scdm suā vim propriāz. Et *petrus*
currit. Et grāmatica figuratiua: est doctrina q̄ litterale signum
nō cogit deseruire scdm vim suā propriā. Et sermonē quē audi-
stis nō est meus. Quapropter est notandū: q̄ figura est alicui⁹
proprietatis partis orationis a proprio in alienū distractio. Et
ista grāmatica figuratiua subdiuidit in duas partes. s. in gram-
maticā prohibitiuā: ⁊ grāmaticā permissiuā. Unde gram-
matica prohibitiua: est doctrina qua cognoscunt euitari vicia
seu abusus partiū orationis. Et *virū* est nescia: quā fraudatur.
Et ista diuiditur in duas partes. s. in barbarissimū: ⁊ in soloecis-
mū. Unde barbarissimus est in concina: ⁊ irrationalis dictionūz
transformatio. Et potest fieri in scriptura. vt si *ecius* scribatur
cū. c. qz debet scribi cū. q. vt *equus*. In declinatione: vt *petr⁹. ris*
seu *pauper. ri*. Et in prolatione: sicut hec dictio *domin⁹. si* profe-
rat media longa. Et significatione. vt si *mulciber* capiatur pro
sua cappa. Et soloecismus est incōcina ⁊ irrationalis constru-
ctionis dictionum transformatio. vt *petrus albū* currit. Et hoc
de grammatica prohibitiua.

Item grammatica permissiua: est doctrina trāsformā-
di rationabiliter partem orationis a proprio in alienūz
Et ista diuiditur in tres partes. s. in tropū. methaplas-
mum. ⁊ schema: siue aleothecam. Et hoc secundū tria correspo-

dentia dictioni q̄ sunt. materia. forma. ⁊ finis quib⁹ correspon-
 dent tres figure. s. figura dictionis siue methaplasma. figura lo-
 cutionis siue tropus. ⁊ figura cōstructionis. siue scema vel aleo-
 theca. **Uñ** quādo rationalis impropetas cōmittit̄ in materia.
 hoc est in voce: vel scripto: vel ligatura seu prolatione: vel accen-
 tu: dicit̄ methaplasmus: vel dictionis figura. **Et** est racionis
 improprietas circa materialia dictionū contingēs. **Causa** vero
 potest esse quadruplex. **Prima** cōsuetudo auctoꝝ. vt deuz pro
 deoꝝ. **Secunda** maior expressio sentencie. notabilis operis. vt
 dederitis media longa. vt dictū fuit in hoc versu. **Vitam** dede-
 ritis in vndis de latona. ad expressius designāduz suaz magnā
 sitim quā diu nō poterat tollerare sine periculo sue vite recupe-
 rande per potuz aque sicut versus cōplebatur per mutationem
 syllabe breuis in longā. **Tertia** est causa ornatus seu euphonie.
 vt fenū pro foenū. cepi pro caepi. **Quarta** propter metuz. vt nō
 eodē cursu respōdent vltima p̄mis. quoniā media sillaba huius
 dictionis eodem producit̄. sed in isto versu breuiatur. **Et** huius
 modi figure species continent̄ in his versibus. **Prothesis** appo-
 nit caput: auferēs qz rescindit. **Sincopa** de medio tollit: qd epē-
 tēsis auget. **Aufert** apocope finē: quē dat paragoge. **Quam** na-
 tura iubet producere fistola curtat. **Extras** ecōtra pducit cor-
 ripiendā. **Sineresim** facies duo si iungis in vnū. **Elipsis** necat
 m: perimit sinalimpha vocalem. **Dieresim** qz facit. syllaba facta
 duo. **Methatesis** theucres: tamen anthitesis canit olli. **Si** vero
 rationalis improprietas cōmittit̄ in forma: hoc est in modo si-
 gnificandi per quē vna dicitio cum alia construit̄. s. incōuenien-
 tia habitudine: ⁊ dependentia ⁊c. dicitur figura cōstructionis.
Cuius si maior sit causa: cōsuetudo: expressio sentencie ornatus
 siue euphonia aut metrum dicitur schema. **Si** vero talis impro-
 prietas sit causa possibilitatis. rationalis. variationis: modi si-
 gnificādi accidētalis dicitur aleotheca. **Et** diffinitur sic. est figu-
 ra cōstructionis ⁊ rationalis improprietas causata per moduz
 significandi dictionis causatiuū constructionis cōtingēs. **Sed**
 schema est figura cōstructionis causata preter rationē in modo
 significandi accidētali fundatam. **Aleothea** cōtinet sub se octo
 figuras que sunt. **Proles**is. **Silē**sis siue cōceptio. **Zeuma**. **Euo**-

ratio. Appositio. Sinodoche. Sinthosis. et Antithosis. de quibus tractabit per ordinem. **De Prolemisi.**

Prolemisi sunt notanda octo. Primum quid est. secundum unde dicitur. tertium quot requiruntur. quartum quot modis fit. quintum quot regule dantur. sextum que improprietas. septimum que necessitas. octauum que possibilitas. Ad primum quid est? Dico quod est figura preassumptiua rerum simul ad aliquid quarum seriatim per partes est diuisiua. Vel prolemisis est preoccupatio pluralitatis que postea per partes diuiditur. Siue prolemisis est rerum seriatim explicandarum seu exequendarum preassumptio. Ad secundum unde dicitur? Dico quod dicitur a prothos. quod est primum. et lemsis quod est acceptio. quasi prima acceptio vel assumptio. Ad tertium quot requiruntur. Dico quod requiruntur quinque. Primum quod sit totum. id est multitudo in quantitate discreta. Secundum quod illud totum referatur simul ad aliquid. Tertium quod illud totum diuidatur per partes seriatim. Quartum quod inter ipsas partes sit aliqua diuersitas participandi. Quintum quod sit ibi aliqua improprietas. Exemplum. Scholares legunt quidam in grammatica: alij in logica. In quo exemplo scholares est quoddam totum collectivum: et legunt est illud respectu cuius preassumitur simul: et legunt quidam et alij sunt partes: et grammatica et logica sunt dictiones denotantes diuersitatem. Et quod ibi sit improprietas patet: quia coniunguntur sine coniunctione. Ad quartum quot modis fit? Dico quod fit duobus modis. scilicet implicite et explicite. Implicite fit quando omnia que requiruntur ad istam figuram non expresse ponuntur. ut in isto exemplo. Alter alterius onera portate. Explicite fit quando omnia que ad istam figuram requiruntur expresse ponuntur. Exemplum. aquilarum volantium quedam volant ad orientem alie ad occidentem. Ad quintum quot regule dantur? Dico quod tres. Prima est quando actus attribuitur toti et partibus. tunc totum et partes debent poni in tali casu quem exigit dependentia talis actus. Exemplum. Pueri legunt quidam in grammatica alij in logica. Secunda regula est. quando actus attribuitur partibus et non toti: tunc totum habet poni in genitiuo: et partes in illo casu quem exigit dependentia talis actus. Exemplum. Puerozum quidam proficiunt alij quiescunt. Tertia regula est. quando actus remouet a toto et partibus. Dico quod tunc totum

et partes debent poni in obliquitate mediante aliquo participio
Exemplū. Alquilis volantibus quibusdā ab oriēte . reliquis ab
occidēte equalis est volatus. **Ad sextū** que impropetas? **Dico**
quod est ista: quod illud totū quod prius fuit preassumptū iterū diuiditur per
partes. **Vel aliter.** quia ille partes sunt a se inuicē indepēdentes: et
ponunt sine cōiūctiōe. **Ad septimū** quod necessitas? **Dico** quod est causa
exprimēdi mētis cōceptū. **Ad octauū** quod possibilitas? **Dico** quod est
abilitas cōstructibiliū causata ab idēptitate toti⁹ et suarum par
tium cū totū in partibus et ecōuerso essentialiter sint manētes.

¶ De Silensī.

Circa silensim seu cōceptionez sunt notanda octo. **Pris
mum** quid est. scdm vn̄ dicit. tertiu⁹ quot requiruntur.
quartū qui termini pnt cōcipere et qui cōcipi. **quintum**
quot modis fit. **sextū** que improprietas. **septimū** que necessitas.
octauū que possibilitas. **Ad primum** quid est? **Dico** quod est figura
cōstructionis terminorū cōceptiua pprietate differentiū intran
sitiua copulatio sub dictione pluralis numeri simili termino cōci
piēti in eadē. **Ad scdm** vnde dicit? **Dico** quod dicitur a sim quod est cō: et
lensis quod est acceptio: quasi conceptio. **Ad tertium** quot requi
runtur. **Dico** quod requiruntur quinque. **Primum** quod sit ibi termi
nus cōcipiens. **Secundū** quod sit ibi terminus cōceptus. **Tertium**
mediū habēs vim copulandi inter eos. **Quartū** quod sit ibi aliqua
dictio pluralis numeri contributiua vtriqz. **Quintum** quod illa
dictio pluralis numeri reddat sub maiori cōformitate termino
concipiēti: et sub minori termino cōcepto. **Exemplū.** Tu et illa
estis albi. **Ad quartū** quod termini pnt cōcipere et quod cōcipi? **Dico** quod oē
magis dignū debz cōcipere min⁹ dignū. excepto genere neutro
quod rōne sue generalitatis pōt cōcipere masculinū et femininū: et
sic rectus cōcipit obliquū et c. **Ad quintū:** quot modis fit? **Dico**
quod primo et principaliter fit duob⁹ modis. **Primo** mō d' recte: et
fit quā cōcipiēs et cōceptū ponuntur in eodē casu. **Indirecte:** fit quā
ponunt in diuersis casibus vt infra patebit. **Vel aliter** fit sex mo
dis. **Primo** mō in casu. vt dionisius cū socijs suis seruiunt deo.
Secdo mō in genere. vt lapis et ferrū parati sunt ad bellum. **Ter
tio** mō in numero. vt rex et sui milites habet gubernare regnū.
Quarto mō in psona. vt ego et petrus currim⁹.

genere et casu. ut vir cum sua vxore sunt boni. Sexto modo in persona et in casu. ut tu cum fratre tuo estis expertes boni. Ad sextum que improprietas. Dico quod est in quantum terminus conceptus trahitur a suo proprio in alienum. Unde sciendum est quod terminus concipiens est qui stat in sua propria vi. Et conceptus qui abstrahitur a sua proprietate. ut supra patuit. Ad septimum que necessitas. Dico quod est succinctus modo loquendi: ut succincte exprimaturs mentis conceptus. Ad octauum que possibilitas. Dico quod est abilitas constructibilium causata inter terminum concipientem et terminum conceptum ad simul recipiendum vnam determinationem.

¶ De zeumate.

Quoniam circa zeuma sunt notanda septem. Primum quid est. secundum unde dicitur. tertium quot requiruntur. quartum quot modis fit. quintum que improprietas. sextum que necessitas. septimum que possibilitas. Ad primum quod est: dico quod est figura constructionis intrasitua redditua diuisim proprietatis vnius dictionis diuersis terminis coniunctione copulatiua contractis vni per prius: et proprie alteri per posterius et improprie. Ad secundum unde dicitur: dico quod dicitur a zeumatim quod est diuisio: quia in zeumate diuisim datur vnum constructibilium diuersis. Ad tertium quot requiruntur? Dico quod quatuor. Primum quod sint ibi duo constructibilia inter se differentia. scilicet persona: numero: vel genere. Secundum quod sit ibi copulatiua coniunctio inter ea. Tertium quod sit ibi aliquod constructibile proprie ordinatum cum vno illorum et improprie cum altero. Quartum. quod illud constructibile reddat per prius illi cum quo constructitur proprie. Et per posterius illi cum quo constructitur improprie. Exemplum. Hebrei sunt et ego. In quo exemplo sunt duo constructibilia. scilicet hebrei et ego. Et est copulatiua coniunctio. vnde et. Et constructibile proprie ordinatum cum vno illorum est licet sunt quod per prius redditur licet hebrei quam licet ego. Ad quartum quot modis fit: dico quod tribus modis. Primum in persona. ut ego gaudio et tu. Secundo modo in genere. ut filia est pulchra et pater. Tertio modo in numero. ut scientia diligitur et artes. Ad quintum: que improprietas: dico quod est eo: quia vnum constructibile trahitur a suo proprio. id est persona numero vel genere. Ad sextum que necessitas: Dico quod est expressio mentis conceptus designata per definitionem ipsius figure. Ad septimum que possibilitas: Dico quod est conuenientia constructibilium causata improporcionado modo

significandi per modum intelligendi et cetera.

De appositione.

Circa appositionem sunt notanda septem. Primum quod est: secundum unde dicitur: tertium quot requiruntur. quartum quot modis fit. quintum que improprietas sextum que necessitas. septimum que possibilitas. Ad primum quid est? Dico quod est figura constructionis intransitiue iungendi vnum terminum ad determinationem alterius: quorum alter improprietas retinet penes illam. Ad secundum unde dicitur? Dico quod dicitur ab ap. quod est iuxta. et pono ponis. quasi iuxta positio. Ad tertium quod requiruntur? Dico quod quatuor. Primum quod sit ibi terminus appositus: et terminus cui fiat appositio. et quod tales termini apponantur immediate. id est sine coniunctione. Et quod pertineant ad idem hoc est quod construantur intransitiue sub habitudine substantiui et adiectiui. id est ad appositionem consueta requiritur in super quod sit ibi terminus magis communis: et minus communis. et magis communis precedat: et minus communis subsequatur. et quod ponatur in eodem casu. **¶** Tunc est sciendum ad quartum quod appositio est duplex. quedam consueta. et hec diffinitur sic. Appositio est constructionis figura determinationem magis communis intransitiue postponendi terminum minus communem ad quorum alter improprietas retinet penes illam. verbigra. Alia homo virtutibus. Et iste coloratus niger non placet prima facie. Et de hac appositione intelliguntur diffinitiones communes. videlicet. Appositio est duorum substantiuorum: vel adiectiuorum ad idem suppositum pertinentium in eodem casu positorum: in eodem genere vel diuerso ita quod magis communis precedat et minus communis subsequatur specificatiua additio. Aut appositio est minus communis et magis specificatiua ad magis communem. et minus specificatum specificatiua additio. Alia est inconsueta que fit propter postpositionem termini minus communis termino magis communi. ut Valentia ciuitas differt a Valentia villa. Potest etiam appositio diuidi in appositionem causatam ex improprietas appositum: que est illa que fit inter terminos substantiuos. ut substantia animalis homo currit. In quo exemplo manet improprietas in quantum terminus substantiuus in via adiectiui ponitur. quoniam idem est dicere. substantia animalis homo currit. sicut substantia animata humana currit. Et in appositionem causatam ex improprietas termini cui fit appositio. Et est illa que fit inter

terminos adiectiuos. vt facies colorata alba ornat grāmaticuz
 In quo exēplo impropetas cōsistit ex parte termini recipientis
 appositionē in quantū retinet pprietatē substātiui: q̄ est subsiste
 re additiōali determinatiōni. Ad quintū q̄ impropietas: Di
 citur q̄ est in quantū duo noīa substātiua: vel adiectiua sine cō
 iūctione cōstruuntur. vel substantiuū capī vi adiectiui: vel ecō
 uerso. Ad sextū q̄ necessitas: Dico q̄ est succinctus modus exp̄
 mendi mentis cōceptū. Ad septimuz q̄ possibilitas: Dico q̄ est
 cōueniētia cōstructibiliū causata ex idēptitate significatorū.

¶ De euocatione.

Circa euocationē sunt notāda octo. Primum quid est.
 scdm̄ vnde dicit̄. tertiuū quot requirunt̄. quartū qui ter
 mini p̄nt euocare: et qui euocari. quintū quot modis fit
 sextū q̄ impropietas. septimū q̄ necessitas. octauum q̄ possibili
 litas. Ad primū quid est: Dico q̄ est figura cōstructionis intrā
 sitive vnitiva termini tertie persone. dictioni p̄me vel sc̄de perso
 ne. Ad sc̄dm̄ vnde dicit̄: dico q̄ dicit̄ ab e. qd̄ est extra. et voco vo
 cas. quasi extra vocatio. qz terminus tertie persone trahitur a p
 pria vi. s. a p̄sona. Ad tertium quot requirunt̄. dico q̄ tria. Pri
 mū dcō euocās. scdm̄ dicit̄ euocata. tertiuū mediū p̄ qd̄ fit talis
 euocatio. Exemplum. Ego petrus lego. In quo exēplo li ego
 est terminus euocās. quia terminus euocans est ille qui intran
 sitive determinatiōnē alterius persone recipit. et li petrus est ter
 minus euocatus: quia terminus euocatus est ille qui iungibilis
 est intrāsitive ad determinatiōnē alterius persone. Ad quartuz
 qui termini p̄nt euocare: et qui euocari. Distinguo: qz aut vis in
 euocatione terminorū aut verborū. Si in euocatione termino
 rum. dico q̄ p̄ma et sc̄da persona p̄nt euocare et nō euocari. sed
 omnia nomina tertie persone p̄nt euocari: nō autē euocare. Ex
 cipiuntur genitiui sui. et noīa carentia vocatiuo: que sunt ita fixa
 in tertia persona q̄ nullo mō redduci p̄nt ad primā nec ad sc̄daz
 personā. Si autē d̄ euocatione verborū: oēs termini p̄nt euoca
 re et euocari. Exemplum. Tu es ego. et ille est tu. et ego sum tu.
 nec tu es ego. et sic de ceteris. Ad quintū quot modis fit: Dico
 q̄ duobz. s. directe et indirecte. Directe fit qñ solummodo varia
 tur p̄sona. vt ego iohānes curro. Indirecte fit quādo aliud va

riatur a persona. **¶** Et nos rex mādā. Et tu quē diligit rex vte
 ris virtutib⁹. **¶** Nota tñ q̄ a termino subintellecto pōt euocari
 termin⁹ trib⁹ modis. **¶** Primo mō in isto relatiuo q̄ dicēdo. Qui
 curris ambulas. Scōdo mō in participijs. vt Legēs disputo vel
 disputas. vel currēs ambulas. Tertio mō in ip̄e. ip̄a. ip̄m. rōne
 magne discretionis quā importat. vt Ipse lego. ipse disputas.
 Quart⁹ modus pōt addi. dicēdo. Fessus comedo panes. Aliq̄
 tñ dicūt q̄ huiusmodi adiectiuū nō euocat a p̄noie subintellecto
 sed a copulatione verbi. Ad sextū q̄ impropetas? Dico q̄ est: qz
 termin⁹ vnus p̄sone intrāsiue reddīt ad determinationē dictio
 nis alteri⁹ p̄sone. Ad septimū q̄ necessitas? Dico q̄ est succinct⁹
 modus designādi mētis cōceptū. Ad octauū que possibilitas?
 Dico q̄ est p̄portionat⁹ modus significandi ad modū inteligē
 di idem significatū per dictiones diuersarū p̄sonarū &c. De hac
 autē locutione. s. Ego sum ille q̄ currit. vel ego sum petr⁹ q̄ curro
 Dico q̄ vtroqz mō pōt fieri. quoniā vel fit relatio ad terminū
 terciē p̄sone sub sua cōditiōe p̄pria. Et sic debem⁹ dicere. Ego
 sum ille qui currit. & ego sum magister qui legit. Si autē fiat euo
 catio ad ipsum sub ratione euocantis sic debet dici. Tu es ille q̄
 curris. vel tu es magister qui disputas.

¶ De Sinodoche.

¶ Arca sinodochen sunt notāda octo. **¶** Primus quid est.
¶ Quidm vñ dicit. tertium quot requirunt. quartum in quibus
 dictionib⁹ pōt fieri. quintum quot modis fit. sextum q̄ ipro
 prietas. septimū q̄ necessitas. octauū q̄ possibilitas. Ad primum
 quid est? Dico q̄ est figura p̄ quā totū & aliquid ipsi⁹ inexistens
 ipsi toti sibi inuicē suas denominationes cōicant. Alio mō diffi
 nitur & restricti⁹. put impropetas causat in cōstructione. Sino
 doche est figura cōstructionis p̄ quā denoiatio patiētis differen
 ter attribuit intrāsiue toti. Et scōz istā diffinitionē causat ipro
 petas: i eo q̄ actūs ponit p̄ abltiō significās ip̄az rē cui ip̄a pro
 prietas ē adeq̄ta. vt miles armat corp⁹ pulchrā figurā. In quo
 exēplo possz dici q̄ nō solū est sinodoche: s; mixta cū antithosi. vt
 iseri⁹ patebit. Ad scōz vñ dicit? dico q̄ dicit a sin q̄ ē siml. & doche qd
 est captio: q̄si simul captio. qz simul capit denoiatio toti⁹ cū hoc
 qd est in ipso cōsistit. Ad tertium quot requirunt? Dico q̄ requirunt

quinqz. **P**rimū q̄ sit ibi totum. Secundū q̄ sit ibi aliquid ineri-
 stens ipsi toti. Tertiū q̄ sit ibi pprietas seu denominatio. Quar-
 tum q̄ talis propetas sit idonea ipsi toti per rem inexistētē sibi
 ⁊ rei inexistenti per totū. Quinū q̄ nō sit alterius totius. Ad q̄r-
 tum in quibus partibus orationis potest fieri? Dico q̄ in nomi-
 nibus adiectiuis intrātibus cōparationem: ⁊ in verbis passiuīs
 intrinsecis ⁊ extrinsecis: ⁊ in suis participijs. vt Sum niger ca-
 pillos. deleo caput. tu es productus crura. Ad quintū quot mo-
 dis fit. Dico q̄ duobus. s. largo mō ⁊ stricto mō. Largo mō fit
 quādo ponitur totuz pro parte vel pars pro toto: vt comedim⁹
 arietem. ⁊ cesar vincit sibilianos. Vel cōtinēs pro cōtento: ⁊ ecō-
 uerso. Sed stricto mō fit quando denominatio attribuitur toti
 ⁊ nō inexistenti ipsi toti. Et ethiops est albus dentes: qz nigret
 faciē. Ad sextū que improprietas. Dico q̄ est ista: quia a deno-
 minatione totius denominat illud quod in ipso cōsistit. Ad sep-
 timū q̄ necessitas: Dico q̄ est succintus modus exprimēdi pul-
 chram sententiā: pulchrū enim est. cū dicit. Cesar vicit gallicos
 Ad octauū q̄ possibilitas: dico q̄ est conueniētia denominatio-
 nis cōstructibiliū causata rōne propinqtatis significatorum ⁊c.

¶ De Sinthosi.

Circa sinthosim sunt notāda sex. **P**rimū quid est. scōz
 vnde dicit. tertiū quot modis fit. quartū q̄ improprie-
 tas. quintū q̄ necessitas. sextū que possibilitas. Ad pri-
 mum quid est? est cōstructionis figura intrāsiue redditua ali-
 cui⁹ dictionis alicui cōstructibili gratia cōsequēdi intellectū illius
 cui reddit. Ad scōz vñ dicit: dico q̄ dicitur a sin q̄ est cō. ⁊ thosis q̄ est
 cadētia. q̄si cōcidētia. Ad tertiu⁹ quot modis fit? dico q̄ quatuor.
Primo mō in psona. vt currēs disputo. Et est cōstructionis figura
 intrāsiue redditua dictionis vni⁹ psonae dictioni alteri⁹ psonae gratia
 cōsequēti intellectū illi⁹ psonae cui addit. vt patuit i exēplo p̄dicto.
 Secōdo mō in numero. vt popul⁹ currūt. Et similiter diffinit ser-
 uata variatione accidētis: in quo fit talis figura. Tertio modo
 in genere vt anser feta. Quarto mō in casu. exemplū. Liber per-
 gamene⁹ albe vendit. Ad quartū q̄ impropetas? est dōm. q̄ est
 discōueniētia dictionū intrāsiue cōstructarū. Ad quintū q̄ ne-
 cessitas? est dōm q̄ est modus exprimēdi mentis conceptuz per

diffinitionez ipsius figure designatū. Ad tertū que possibilitas.
 est dōm q̄ est abilitas seu cōueniētia cōstructibiliū p̄portionan
 dorū mō itelligēdi q̄ puenit ex intrinseca intellectuē dictionis: cui
 fit talis impropria attributio. ¶ Nota q̄ est ibi synthosis. ⁊ dicit̄
 a sin. qđ est con. ⁊ thosis. qđ est cadētia quasi cōcidentia. Et est
 ibi synthesis. ⁊ dicit̄ a sin. qđ est con. ⁊ thesis qđ est positio. quasi
 cōpositio. ⁊ est ibi synthasis. ⁊ dicit̄ a sin. qđ est con. ⁊ thasis qđ ē
 cōstructio. quasi cōstructio. Et per vnum modum considerādo
 sunt vnum ⁊ idē. quoniam vbi est cōstructio est compositio. ⁊
 econtra. Et ibi est concidentia.

¶ De antithosi.

Circa antithosim sunt notanda sex. Primum quid est.
 scōm vnde dicit̄. tertū quot modis fit. quartū q̄ improprietas.
 quintū q̄ necessitas. sextū q̄ possibilitas. Ad primū quid est?
 Dico q̄ est figura cōstructionis redditua alicuius: casus alicui cōstructibili
 gratia cōsequendi intellectum talis casus. Ad secūdū vnde dicitur?
 Dico q̄ habetur ibi antithosis ⁊ dicitur ab anti qđ est contra. ⁊ thosis qđ est casus: q̄si contraria
 positio casus. vt Sermonē quē audistis non est meus. ⁊ est ibi
 antithesis. Et dicitur ab anti. qđ est cōtra. ⁊ thesis qđ est dicitio
 q̄si cōtraria dictionis positio. vt Sublimis volat: pro sublimiter
 volat. Et est ibi antithasis. Et d̄ ab anti qđ ē cōtra ⁊ thasis qđ
 ē cōstructio. q̄si cōtraria cōstructio. Et sicut man⁹ adiuuat vsū.
 prout vsus adiuuat manū. Habet enī antithosis duas species.
 Una ē spēs soloecismi: ⁊ est cōtraria casus positio sine rōne grā
 maticali fundata: vt cū d̄. Urbē quā statuo vestra est. Alia est
 spēs schematis vel aleothece: vt supra diffinita fuit. Ad tertium
 que improprietas? Dico q̄ est notandū: q̄ in antithosi prouenit
 impropetas ex parte dictionis casualis terminātis cōpēden
 tiam dictionis erigētis terminū positū in habitudine illi⁹ casus
 pro quo ponit̄ talis dicitio ip̄opē posita. ⁊ fit duabus de causis.
 Prima est remotio equocationis. Et mea interest. nō enī dicim⁹
 mei. p̄pter equocationē tollēdam: q̄ est inter genitiuū p̄mitiuū: ⁊
 genitiuū deriuatiuū. Scōda est ornatu cōsuetus. vt Steti salama
 tice. pro steti in salamatice. In qua quidē cōstructione geni
 tiuus ponitur in habitudine ablatiuū. Et sic ergo sunt due cau

se importātes rationē iproprietatis. s. necessaria q̄ est succinct⁹
 modus exprimēdi mētis cōceptū sub cōsuetudine cōiter vtrūq;
 talis ideomatis qd̄ dicit̄ necessitas. Sc̄da est possibilis q̄ est cō-
 uenientia dictionū sub aliq̄ ratiōe inuicē cōcordantiū. sicut genī-
 tiuus ⁊ ablatiu⁹ sunt inuicē cōcordātes. inquātū vterq; dicit ha-
 bitudinē p̄ncipij. Et actūs ⁊ abltūs q̄ etiā inuicē cōcordāt in quā-
 tuz vterq; ponit terminū act⁹ qd̄ d̄r possibilitas. sed qz practica
 hui⁹ figure poti⁹ cōsistit in cōsuetudine q̄ in rōe. Idcirco d̄ ip̄a
 dicta sufficiant. Grammaticus q̄ p̄cedētes materias sciuerit pote-
 rit has cōsuetudines satis scire. Et sic de figuris habetur.

¶ De relationib⁹ ⁊ relatiuis.

Cap. xxvij.

Quoniam circa materiā relationū sunt notanda quatuor. Primum
 quid est. secundum quod duplex est. tertium quid est quolibet
 earū. quartum quot sunt impedimēta relationis. Ad pri-
 mum quid est? Dico q̄ relatio grāmaticalis est antelate rei re-
 cordatio. Vel est illud per quod vnū ens aliqd̄ idem sibi vel di-
 uersuz de cōnecessitate respicit. Relatio logicalis ē forma respec-
 tiua pluralitatis. Ad sc̄dm quod duplex est relatio grāmaticalis.
 Dico q̄ est duplex. s. relatio simplex. p̄sonalis. directa. indirecta
 locuta. meditata. ⁊ mutua. Ad tertium quid est quilibet illarū? Di-
 co q̄ relatio simplex est quando relatiuum substantie idempti-
 tatis refertur ad suum antecedens: ⁊ non supponit pro eodem
 in numero p̄ quo supponit suū antecedēs. sed bene pro simili in
 specie. vt Femina damnauit q̄ saluauit. Relatio p̄sonalis est
 qñ relatiuū idemptitatis substantie refert̄ ad suuz añs. Et sup-
 ponit pro eodē in numero p̄ quo supponit suū añs. Exempluz.
 Petrus legit q̄ nō dormit. Relatō directa est. qñ relatiuū ⁊ añs
 ponunt̄ in eodē casu. Exēplum. Video magistrū quē tu amas.
 Relatō indirecta est: qñ añs ⁊ relatiuum ponuntur in diuersis
 casibus. Exemplum. Video magistrum qui vadit ad villam.
 Relatio locuta est antelate rei cum explicito antecedente recor-
 datio. Exēplū. Magister legit qui nō dormit. Relatio medi-
 tata est antelate rei cum implicito antecedēte in mēte loquentis
 recordatio. Exēplum. Fundamēta eius in mōtibus sanctis.
 Relatio mutua est antelate rei per duo relatiua ad inuicem re-
 ferentia recordatio. Exēplū. Ille inueniet piscanem qui iuerit

ad plateā. Ad quartū quot sunt impedimēta relationis? Dico
 q̄ sunt decē. Prīmū est quādo fit relatio sine explicito ante. Ex-
 emplū. Si sustulisti illū dicito michi. Secūdū quādo fit relatio
 attrahēte accidētia a cōsequēte: et nō ab antecedēte. Exēplum.
 Stirps iesse est pia quē xpm credim⁹ esse. Tertū impedimētuz
 qñ fit relatio scdm diuersam significationē. Exēplum. Manus
 dñi que nos fecerūt clauis cōfire sunt. Quartū. qñ fit relatio se-
 cundū diuersam suppositionē. Exēplū. Lectiones nomē est pla-
 cet michi audire eas. Quintū est qñ fit relatio a verbo. Exēplū
 Tu fugis: qđ absit a me. Sextū impedimētum est: qñ fit relatio
 ad nomē adiectiuū. Exēplū. Tu es piger qđ ego nō sum. Se-
 ptimū impedimētū qñ fit relatio scdm eundē casuz. Exēpluz.
 Urbē quā statuo vestra est. Octauū est qñ fit relatio indetermi-
 nate. Exēplū. Lūcta timēt hominē: qz ipse p̄sudet cūctis crea-
 tis. Nonū est qñ fit relatio scdaz diuersam psonaz. Exēplum.
 Bñdicite aque oēs q̄ super celos sūt dño. Decimū impedimen-
 tum est: qñ fit relatio secūduz intellectū et nō scdm vocē. vt Bea-
 ta gēs cuius est protector dñs deus eorum.

De relatiuis.

Rerca materiam relatiuorum sunt notanda quatuor.
 Prīmū quid est relatiuū. secundū quid est antecedēs.
 tertū quotuplex est relatiuū. q̄rtū est d̄ quolibet illorū
 in speciali attēdēduz. Ad p̄mū qđ est relatiuū? Dico q̄ est illud
 qđ sine intellectu: respectu cuius dicit̄ p̄fecte nequit intelligi. Ad
 secūdum qđ est antecedēs? Dico q̄ antecedēs logicale est illud
 q̄ in cōnecessitate indicat aliquid post ipsum sequens. Sed an-
 tecedens grāmaticale est inīcium rei postferende precedēs. Ad
 tertium quotuplex est relatiuum? Dico q̄ duplex. s. grāmatica-
 le et logicale. Relatiuum logicale est respectus subiecti ad ob-
 iectum. verbi gratia. Pater non est pater respectu sui. sed respe-
 ctu prolis cuius est pater. de quo hic nō est ad proposituz. Sed
 relatiuum grāmaticale est antelate rei recordatiuū. Ad quartū
 dicendum: q̄ istud relatiuum grāmaticale est duplex. scilicet re-
 latiuum substantie seu quidditatis: et relatiuum accidentis seu
 cōnotationis. Quid est relatiuū substantie seu quidditatis? Est
 p̄existētie rei antelate recordatiuū. Relatiuz accidentis seu cō-

notatiōis. est denominationis rei antelate recordatiuū. Et istud
 relatiuū substantie seu quidditatis est duplex. s. relatiuū idēpti-
 tatis: et relatiuū diuersitatis. ¶ Relatiuū diuersitatis est rei antela-
 te transitīue recordatiuū. i. vnum refert et pro alio supponit. Et
 relatiuū idēptitatis. est rei antelate intransitīue recordatiuum.
 Et istud relatiuū idēptitatis est duplex. s. reciproū et nō recipro-
 cum. ¶ Relatiuū reciproū est antelate rei per dictionē quam ime-
 diate determinat sub habitudine obliqui q̄ ab ea regit recorda-
 tiuū. ¶ Relatiuū nō reciproū est antelate rei recordatiuū p̄ter ob-
 liquū pronominis determinātis depēdentiā dictionis exigētis
 determinari in suo significato.

Quæ circa relatiuū accidentis sunt notāda tria. ¶ Primum qđ
 est. scđm quot sunt eius spēs. tertius de qualibet spē ei⁹
 est videndū. Ad p̄mū qđ est: Dico qđ est denominatio
 nis rei antelate recordatiuū: vt iā p̄cessit. Ad scđm quot sunt ei⁹
 spēs: Dico qđ sunt septē. s. originis. quātitatis. q̄litas. tēporis.
 loci. ordinis. et modi. Ad tertiu de q̄libet ei⁹ specie est vidēdum.
 Et p̄mo de relatiuo originis. apud qđ sunt notanda duo. ¶ Pri-
 mum qđ est: Dico qđ est denominationis rei antelate quā ha-
 bet a principio: ex quo vel de quo recordatiuū. Scđz quot sunt:
 Dico qđ sunt ista. Illi⁹. a. um. ille⁹. a. um. illias. atis. illiades. de
 illias. adis. et suus. a ũ. Exemplū de quo. vt i Rex noster est por-
 tugaleñ. et illiā seu illeā vel illiatē vel illiadā seu illiadē suā reginā
 nō habem⁹. Exemplū de exquo. Anulus est argēte⁹: et illia seu
 illea. et c. est imago. et ista dici possūt relatiua patronomica.

Quātitatis cōtinue.

Quātitatē continuā.

Quātitatis discrete.

Quātitatē discretā.

Qualitatis

Est denomina

Qualitatē

Tēporis

tionis rei ante

Tempus

¶ Recor

Loci

late quam ha

Locum

datiuū

Ordinis

bet per

Ordinem

Modi

Modum

Exēplum primi. Tu es magnus quanta nō est aliqua femina.

Exēplū secundi. Septē sunt planete: et tot sunt dies septimane.

Exēplum tertij. Aer est frigidus et talis non est ignis.

Exēplum quarti. Quotēnis est iste puer. Totēnis est ille.

Exemplum quinti. Ubi est pater tuus: illic est mater tua.

Exemplum sexti. Verus est secundus. quoti non sunt fratres sui.

Exemplum septimi. Johannes est discipulus in grammatica. et aliusmodi non est in logica.

Quoniam circa relatiuum diuersitatis sunt notanda quatuor. Primum quid est. secundum quot sunt. tertium quot modis ponitur in constructione. quartum que differentia est inter ista duo relatiua diuersitatis. videlicet alius. alia. aliud. et alter. Ad primum quid est: dico quod est antelate rei transitiue recordatiuum. ut precessit. Ad secundum quot sunt: dico quot sunt tria. scilicet alius. alter. et reliquus. Ad tertium quot modis alius. et alter. ponuntur in constructione: dico quod duobus modis. Primo modo partitiue. secundo modo pro isto nomine diuersus. a. um. Exemplum primi. Dominum quidam sunt boni: et alteri vel alij mali. Exemplum secundi. Ego sum alter. vel alius a te. Ad quartum que differentia est inter ista duo relatiua: dico quod ista relatiua. scilicet alius et alter differunt. quia alius. alia. aliud. dicit diuersitatem quidditatiua seu substantialē. et alter. a. um. dicit diuersitatem accidentalem seu denominatiua. exemplum primi. Ego sum alius a te. Exemplum secundi. Ego sum alter a me sedente. ¶ Item alius. a. ud. in genere masculino et femio dicit diuersitatem suppositalem. et in neutro genere dicit diuersitatem essentialē exemplum. Deus pater. est alius a deo filio. et non aliud. et c.

Circa constructionem relatiuorum est notandum: quod ista relatiua ambo. scilicet sui. et relatiua diuersitatis. et ipse. ipsa ipsum. discretiue positum. possunt regi ab eadem dictione cum suis antecedentibus. Ceterum relatiuum non regitur a dictione a qua regitur suum antecedens. ¶ Item notandum est quod relatiuum substantie seu quidditatis non possessiuum: tenetur conuenire cum suo antecedente. in genere numero. et in persona. cetera autem relatiua non.

¶ Sequitur de regulis relatiuorum indirectorum.

Relatiuum indirectum est antelate rei sub diuersitate accidentis sui antecedentis recordatiuum. de quo dantur regulę. quarum prima est. ¶ Si antecedens est aliud a dictione casuali. debet poni in genere neutro: siue sit oratio siue dictio. Exemplum orationis. catholici tenent mundum creatum quod non placet infidelibus. Exemplum dictionis. Legere quod placet

tibi plerisq; est in odio.

¶ **Secunda regula est.** Si antecedens est dictio possessiua debet conuenire cum genitiuo primitiui incluso. **Exemplum.** Tu audis verba mea qui loquor.

¶ **Tertia regula est.** si refertur ad antecedens ratione vocis seu signi: habet cum eo disconuenire. **Exemplum.** Tu habes patrem: et id dicitur a patre.

¶ **Quarta regula est.** Si refertur ad añs ratione significatiōis positum materialiter potest cum eo disconuenire. **Exemplum.** Femina deriuatur a femur et illa est animal sinistrum.

¶ **Quinta regula.** Si refertur ad añs ratione cuiuscūq; in ipso de necessitate inclusi potest cum eo discōuenire. **Exemplū.** Papa debet manere rome qui quondā dñatus est ceteris locis.

¶ **Sexta r̄la.** Si refertur ad añs collectiuu rōe significatiōis pōt cum eo discōuenire. **exēplū.** Si gens est bona deus protegit eos.

¶ **Septia regl̄a.** Si refertur ad añs iūctuz adiectio disponēti ipz copulati vel copulatiē pōt cum eo discōuenire. **exēplū de copulati.** Hic fit vsus triplicis vini quorū vnū est michi sp̄ale. **exemplū de copulatiue.** Vis hō comedit panē et aliq̄s illorū non vitē rōne.

¶ **Octaua r̄la est.** Si ponit̄ inter duo noia substantiua diuersorum accñtiū ad idem pertinētia pōt cum eo discōuenire. **vt epuluz q̄ est panis durus nō est bonū edentul. et stirps jesse est pia. et c.**

¶ **Nonā regula est.** Si añs nō est constructū ex diuersis: per figuram lepos potest discōuenire in numero cum suo antecedente. **vt Vos a quo ego vapulo castigatis multos.**

¶ **Decima regula.** Si añs est cōstructū ex prima et tertia persona vel ex secunda et tertia sine cōiunctione debet conuenire cum prima et sc̄da persona. **exemplū ego petrus qui doceo te johānē qui vapulabis studeo lectionem.**

¶ **Undecima regula.** Si añs est constructū ex substantiuis diuersorū generum vel numerorū sine cōiunctione pōt discōuenire cum p̄mo et sc̄do. **exēplū p̄mi.** Locus ppinianū q̄ vel qd̄ ē sec̄ mare mittit merces per mundū. **exempluz sc̄di.** Aterq; istorum qui disputat: vel qui disputant placent michi.

¶ **Duodecīa regula** Si añs est cōstructum ex diuersis substantiuis mediante coniunctione copulatiua: debet poni in numero

plurali. et sic copuletur antecedens ex diuersis personis vel generibus semper cum digniori habet conuenire. excepto genere neutro. **Exemplum primi.** Ego et petrus qui non peccauimus carerimus pena. **Exemplum secundi.** Intellectus. memoria. et ingenium qui sunt utiles: vel que sunt utilia multiplicant virtutes.

Tredecima regula est. Si antecedens est constructum ex diuersis mediante coniunctione disiunctiua potest conuenire cum quolibet illorum. **Exemplum de diuersis personis.** vt Ego vel petrus qui seruiui vel seruiuit magistro: studeo vel studet lectionem **Exemplum de diuersis generibus.** Quis potest scire fructum vel merum qui vel quod consumitur in vere.

Alie sunt relationes inconsuete de quibus dantur regule.

Prima regula est. Si antecedens est nomen speciei concernentis rem diuersorum sexuum. est disconuenientia numeralis. **Exemplum.** Deus plasmavit hominem ad ymaginem et similitudinem suam. et fecit eos masculum et feminam.

Secunda regula est. Si antecedens est nomen rei irrationalis ad quam dirigitur sermo: est disconuenientia personalis. vt **Benedicite aque omnes que super celos sunt domino.**

Tercia regula est. Si antecedens est nomen rei in qua uniuertur diuerse nature: est disconuenientia significationis. **exemplum.** Manus domini que nos fecerunt clauis confixerunt. quia manus confixe sumuntur pro corporalibus. et li que nos fecerunt pro dignitatibus dei.

Quoniam circa relatiuum et antecedens est notandum. quod si ueniunt in eadem oratione. et antecedens non habet unde regatur: comuniter ponitur in illo casu in quo est suum relatiuum. **Exemplum nominatiui.** Magister legit ille. **Exemplum genitiui.** Magistri illius interest studere. **Exemplum datiu.** Magistro illi seruis. **Exemplum accusatiui.** Magistrum uidisti illum. **Ad uocatiuum non fit relatio directa.** **Exemplum ablatiu.** Magistro ab illo disputatur. **Comuniter tamen dicitur:** quod talia antecedentia ponuntur in nominatiuo absolute. per uersum. clama rela. et c.

De interrogationibus et interrogatiuis. Cap. xxviii.

Quæ circa materiã interrogationũ sunt notanda quatuor. Primum quid est interrogatio. scdm quid est interrogatiuum. tertium quot sunt species interrogatiuorum. quartum de qualibet illarum. Ad primum quid est interrogatio? Est determinãde petitionis cõnotatio. vel interrogatio est petitio determinationis. Ad secundum quid est interrogatiuũ? est determinãde petitionis cõnotatiuũ. Ad tertium quot sunt species interrogatiuorũ? dico q̄ sunt nouẽ. s. possibilitatis. quidditatis. originis. causalitatis. quãtitatis. qualitatis. tẽporis. loci. ordinis. Ad quartũ qualibet illarum est videndum cũ de ea tractabitur. et primo de interrogatiuo possibilitatis.

Quæ circa primam speciem possibilitatis sunt notanda duo. Primum quid est. scdm que sunt. Ad primũ quid est? dico q̄ est signum determinãde petitionis et compositione orationis pretensiuum. Ad secundum que sunt? Dico q̄ sunt an. si. vtrũ. et similia. Exemplũ. An si vel vtrũ omnis motus sit causa caloris. aut si omnis virtus sit adiutrix nature.

Quæ circa speciem quidditatis sunt notanda duo. Primum quid est. scdm quot sunt. Ad primum quid est? dico q̄ est signum determinãde petitionis de eo q̄ res est cõnotatiuũ. Ad secundũ que sunt? dico q̄ sunt ista. Uter. vtra. um. et quis vel qui et similia. Exemplum. Uter duorũ filiorũ regis est maior vel quis vtitur subtilibus regulis. vel quid est homo. vel quid agitur in scholis.

Quæ circa speciem originis seu habitus sunt notanda duo. Primum quid est. scdm que sunt. Ad primum quid est? dico q̄ est signũ determinãde petitionis: de hoc cuius aut de quo est aliquid cõnotatiuũ. Ad secundũ que sunt? dico q̄ sunt ista s. Cuius. a. um. cuius. a. ũ. quis vel qui. cuias cuiatis. cuides. cuiis. idis. et similia. Exemplum. Cuius sunt primitiua pncipia vel cuius est hoc vas. vel de quo est iste liber. vel cuias est miles. vel cuides est comes. et cuiis est ducissa. et sic de similibus.

Quæ circa speciem causalitatis sunt notanda duo. Primum quid est? Secundum que sunt. Ad primum quid est? dico q̄ est signũ determinãde petitionis de rei prin-

cipio siue de ratione pretensiuū. Ad secundū que sunt? Dico q̄ sunt ista. s. Cur. quare. ⁊ similia. Exemplū primū. Cur deus est amandus. Exemplum secundū. Quare homo est animal.

Qirca speciē quantitatis sunt notanda duo. Primum quid est. secundum que sunt. Ad primum quid est? Dico q̄ est signū determinande petitionis de rei quantitate cōnotatiuum. Ad secundum que sunt? Dico q̄ sunt ista. s. quantus. a. um. ⁊ pluraliter nominatiuo quot. quotuplex. quotus. quota. quotum. quotēnis. quotēnarius. a. um. ⁊ similia. Exemplū primū. Quantus est amicus tuus. Exemplum secundū. Quot sunt partes orationis. Exemplum tertij. Quotuplex est nomen. Exemplum quarti. Quotus venit exercitus. Exemplum quinti. Quotēnis fuit adam. Exemplum sexti. quotenarius fuit auus tuus.

Qirca speciē qualitatis sunt notanda duo. Primum quid est. secundum que sunt. Ad primū quid est? Dico q̄ est signū determinande petitionis de rei qualitate cōnotatiuum. Ad secundū que sunt? Dico q̄ sunt qualis ⁊ similia. Exemplum. Qualis est ignis.

Qirca speciē temporis sunt notanda duo. Primum qd est. secundum que sunt. Ad primum quid est? Dico q̄ est signum determinande petitionis: de temporis denominatione cōnotatiuum. Ad secundū que sunt? Dico q̄ sunt ista. s. quando. quamdiū. ⁊ similia. Exemplum. Quando incipit studiū: quādiū fuit rex in ciuitate.

Qirca speciē loci sunt notanda duo. Primum quid est secundum que sunt. Ad primum quid est? Dico q̄ est signum determinande petitionis de loci denominatione cōnotatiuum. Ad secundum que sunt? Dico q̄ sunt ista. vnde. quo. qua. vbi. ⁊ similia. Exemplum primū. vnde venis. Exemplum secundū. quo vadis. Exemplum tertij. qua transisti. Exemplum quarti. Ubi addicisti.

Qirca speciē ordinis sunt notanda duo. Primum quid est. secundum que sunt. Ad primum quid est? Dico q̄ est signū determinande petitionis de ordinis denominatione cōnotatiuum. Ad scdm que sunt? Dico q̄ sunt ista. s. quo

tus. a. um. et similia. Exemplū. quotus est episcopus.

De responsionibus et responsiuis. Caplm. xxix.

Circa materiā respōtionū sunt notanda quatuor. Primum quod est respōtio. scdm̄ quatuorplex est. tertium quod est respōsiuū. quartum quot sunt spēs rñsiuorū. Ad primum. quod est rñsio: Dico quod est sermotionalis petitioni finis positio. Secundum quatuorplex ē rñsio: Dico quod est duplex. s. gñalis: et spālis. Bñalis est qñ fit cū verbo ignorantie significatiuo. Ut est nescio. ignoro dubito. et sic de ceteris. Et ideo insurgit vulgare puerbiū. Per hoc verbū nescio soluit̄ oīs q̄stio. Sed spālis est illa q̄ dirigitur ad significandū propositū q̄siti. Et ista est quadruplex. Quarum prima est satisfaciens querenti et q̄stioni. vt qñ dicit̄. Quo vadis? Rñdet̄. Illuc ad ecclesiā. Secūda est satisfaciēs q̄rēti et nō q̄stiōi. vt cū dicit̄. Quot hoies sunt in domo? Et. n̄det̄. vnus. Tertia est satisfaciēs q̄stiōi et nō q̄rēti. vt cū dicit̄. Quo vadis? Rñdet̄. Illuc vado. Quarta q̄ nō satisfacit̄ q̄renti nec q̄stioni. vt si aliq̄s q̄rat. Qualis ē mgr̄? Et rñdet̄ ego steti heri in platea: talis rñsio si h̄z dici rñsio nō satisfacit̄ alicui. Ad tertium quid est respōsiuū? Dico quod est signū sermotionalis petitioni finis positiuū. Quartum quod sūt spēs rñsiuorū: Dico quod sunt tot quot sunt spēs iterrogatiuorū. s. rñsiuū possibilitatis. q̄ditatis. originis. causalitatis. q̄ntitatis. q̄litas. tēporis. loci. ordinis. d̄ q̄bus vidēdū est. et p̄mo d̄ p̄ma.

Circa primā speciem possibilitatis debem⁹ notare duo. Primum quid est respōsiuū possibilitatis. secur̄ dū quali ter per ip̄sum respōdetur. Ad primum quid est? Dico quod est signū determinande petitionis ex oratiōe cōposita redditiuū. Ad scdm̄ q̄liter per ip̄m respōdet̄? Dico quod respondendū est ad interrogatiōē factā per vtrū. et c. videlz. Atrum omnis motus sit causa caloris qd̄ possibile est: vel impossibile est. vel est. vel nō est. et sic de ceteris respōsiuis. affirmatiuis. negatiuis. vel dubitatiuis est dicēdū. Est notandū quod due responsiones possunt poni cuilibet interrogatiōi. Prima est principalis et positua conueniens cum affirmatione et esse. Et secūda est priuatiua cōueniens cum negatione et non esse. Sub p̄ma multa possunt esse responsiones speciales a quib⁹ res sumit denominationem. Et sub secūda intellect⁹ nullū motū sumit ad specialiorē respon-

sionē. vt si querat̄ Vtrū hō differt a lapide. īRñderi debet p̄ pos-
sibile q̄ possibile est. aut p̄ suas spēs dicēdo ita. vel q̄ affirmādū
est. vel cōcedendū est: aut verū necessariū cōtingēs. Sed si q̄rat̄
vtrū homo sit lapis. īRñdendū est per impossibile. v̄z q̄ impossi-
bile est sed sub īpossibili nō pōt dari specialior̄ responsio: s̄z bñ ge-
neralior̄. dicendū nō est: neganduz est: vel falsum est qz in tali re-
spōsione noster intellectus nō habet motū ad specialiorē respon-
sionē inueniendā: qz cōuenit cū priuatione ⁊ nō esse: ⁊ p̄ma nō.

Circa sc̄daz speciem q̄ditatis sunt notanda duo. **P**ri-
mū q̄d est. sc̄dm qualiter per ipsū respōdetur. Ad p̄mū
quid est? Dico q̄ ē signū determināde petitionis de eo
q̄ res est reddituū. Ad sc̄dm q̄liter per ip̄m rñdet̄? Dico q̄ ad
interrogationez factam per vter: quis vel qui. ⁊ similia. v̄z. vter
duozū filiozū regis est maior. īRspōdenduz est. **P**etrus vel ille
qui regnū gubernat. ⁊ sic de ceteris similib⁹ rñsionib⁹ positis v̄l
priuatiuis ⁊c. Excepto q̄d. q̄ ad interrogationem factā per q̄d:
cōiter respondetur per diffinitionē. vt **Q**uid est homo? **E**st ani-
mal rationale ⁊ mortale.

Circa tertiā speciē originis sunt notanda duo. **P**rimū
quid est. secundū q̄liter per ipsum rñdetur. Ad p̄mū
q̄d est? Dico q̄ ē signū determināde petitiōis cui⁹ aut
de quo est aliquid reddituū. Ad sc̄dm q̄liter rñdet̄? Dico q̄ du-
pliciter. s̄. primarie ⁊ secundarie. **P**rimarie: per aliq̄d nomen: pa-
tronymicum generale. **E**t est alicuides: vel alicuius. **E**t si q̄-
ratur. **L**uias est petrus. rñdet̄. **A**licuides: v̄l alicuius: aut necui-
des seu necuius. **S**ecundarie respōdet̄ per noīa possessiua: vel
per genitiuū sui p̄mitiui. aut p̄ ablatiuū positū cū ista p̄positiōe
er. vel de. **E**t si queratur cuiēū: aut de qno est hoc vas. īRñdet̄
argēteū vel argenti: aut de argēto. ⁊ sic de alijs.

Circa quartam speciem causalitatis sunt notanda duo
Primū quid est. secunduz qualiter per ipsū. rñdetur.
Ad p̄mū quid est? Dico q̄ est signū determināde pe-
titionis de rei principio reddituū. Ad secundū q̄liter p̄ ip̄m re-
spōdet̄? Dico q̄ duobus modis. **P**rimo modo vt si querat̄.
Quare deus est amandus? īRñdetur propter se: vel quia se ip̄so
bon⁹ est. **S**ecūdo modo responderetur. vt **B**onū virtuose diliga-
tur: vel vt veritas cognoscatur. ⁊ sic de alijs.

Qirca quintā speciē q̄ntitatis sunt notāda duo. p̄mū quid est. sc̄dm qualiter per ip̄m r̄ndetur. Ad p̄mū q̄d est? Dico q̄ ē signū determināde petitionis de rei q̄ntitate reddituū. Ad sc̄dz q̄liter p̄ ip̄m r̄ndet? dico q̄ dupliciter. s. p̄ suū generale r̄nsiū. vt si q̄rat: Quātus ē amicus tuus? r̄ndet aliquātus. aut per suū reddituū tant°. Secūdo mō per ei⁹ spēs dicendo bipedalis. tripedalis. ꝛc. Vel per eius negatiuū quantitatis. dicendo nulliquantus.

Qirca sextam speciē qualitatis sunt notāda duo. p̄mū q̄d est. sc̄dm q̄liter per ip̄m r̄ndet. Ad p̄mū q̄d est dico q̄ est signū determināde petitionis de rei qualitate reddituū. Ad sc̄dm qualiter per ipsuz respondet? dico q̄ duobus modis. s. per generale. vt si queratur. Qualis est ignis? respondetur aliq̄lis. vel per suū reddituū. dicēdo tal. Secūdo mō p̄ ei⁹ spēm. vt si querat q̄lis est magister? r̄ndetur alb⁹. vel subtilis. aut p̄ suū reddituū p̄uatiuū. dicendo nulliqualis.

Qirca septimā spēm tēporis sunt notāda duo. p̄mū quid est. sc̄dm q̄liter p̄ ip̄m r̄ndet. Ad p̄mū q̄d est? dico q̄ est signū determināde petitionis de t̄pis denotatio ne reddituū. Ad sc̄dz q̄liter p̄ ip̄m r̄ndet? dico q̄ duob⁹ modis. p̄mo mō cū dictiōib⁹ tēpus cōnotātibus. Sc̄do modo in speciali. Exemplum p̄mi. Cras vel post cras. vel tam diu. vel diu vel per annū. vel aliq̄m diu. Exēplū secūdi. Quotēnis est socius tuus? respondetur biēnis vel decēnis.

Qirca octauā speciē loci sunt notāda duo. p̄mū quid est. secundū qualiter p̄ ip̄m r̄ndet. Ad p̄mū q̄d est? dico q̄ est signū determināde petitionis de loci denominatione reddituū. Ad secundū qualiter per ip̄m r̄ndetur? dico q̄ ad interrogatiōē factā per vnde r̄ndetur q̄dupl̄r vt si q̄rat. An venis? r̄ndet amatu. ꝛ sic de ceteris ablatiuis supinorum positio sine p̄positione. Sc̄do mō r̄ndet vlx bona. salamatia. bonōia. ꝛ sic de quolibet alio noīe castri. ville vel ciuitatis; nō incipienti a cōpositione appellatiui integri posito in ablatiuo sine p̄positione. Tertio mō r̄ndetur de legēdo: vel de platea: de domo. ꝛ sic de ceteris ablatiuis tam nominū q̄ gerundiorū positio cū p̄positione. Quarto mō. hinc. illinc. istinc. intus. deintus

foris: et sic de similibus aduerbijs locales circūstantias designā
 tibus. Ad interrogatiōē factam per quo. r̄ respōdetur quadru
 pliciter. At si querat̄. quo vadis? r̄ r̄ndet̄ vno mō: lectū: doctuz
 et sic de ceteris accusatiuis supinoꝝ. Secundo mō respondetur
 Bononiā. vlixbonā. et sic de ceteris noibus proprijs castri ville
 vel ciuitatis et c. vt supra. Tertio mō r̄ndet̄. ad videndū: docen
 dum ad mare: ad domū. et sic de ceteris accusatiuis tam gerun
 dioꝝ q̄ noim appellatiuoꝝ. Quarto mō respondet̄. huc. illuc.
 istuc. intro. foras. et sic d̄ similib⁹. Ad interrogatiōē factā p̄ qua
 r̄ndetur tripliciter. Primo mō. Bononia. vlixbona. auinione. et
 sic de quolibet alio nomine pprio castri et c. vt supra. Secdo mō
 respondet̄. per rus. per villā. per castrū. et sic de alijs accusatiuis
 appellatiuorum. Tertio mō. hac. illac. istac. intro. foras. et sic de
 similibus. Ad interrogatiōē factā per vbi. r̄ respōdet̄ q̄dupli
 citer. At si querat̄: vbi stetit: r̄ r̄ndet̄ vno mō. Bononie. rome
 et sic de quolibet nomine proprio castri: ville: vel ciuitatis et c. pri
 me vel scōe declinationis singularis numeri. Secundo modo
 respōdetur. Auinione. et sic de alijs pprijs noib⁹. castri: ville et c.
 vt supra. Tertio modo in ciuitate: in villa. in domo. et sic de quo
 libet nomine appellatiuo. Quarto modo respondetur. hic. illic.
 istic. ibi. alibi. intus. foris. et sic de similibus.

Quoniam circa nonā speciē ordinis sunt notanda duo. Primum
 quid est. scdm qualiter per ipm respōdet̄. Ad pmuz qd
 est? Dico q̄ est signū determināde petitionis de ordi
 nis denominatione redditiuū. Ad scōz qliter per ipsum r̄ndet̄?
 Dico q̄ r̄ndet̄ per nomē cōnotatiuū ordinis aliquotus. p̄mus.
 scdus. tertius. quartus et c. At si querat̄. quor⁹ episcopus nostri
 regni iuit ad papā. Cui r̄ndet̄ aliquotus. totus. vel primus. vel
 scdus. vel tertius et c. aut nuuicotus. et sic de similibus.

De intrinsecationibus me. te. se. Capitulum. xxx.

Quoniam Notienscūqz iste intrinsecatiōes. s. me. te. se. sonant in
 themate dupliciter. Quia aut latinū debet cōponi per
 verbum intrinsecum: vel neutrum absolutum aut non
 Si latinum debet componi per verbum intrinsecuz: vel neutrū
 absolutū. Intrinsecatiōes habent remoueri: et suppositari in illa
 p̄sona que denotat agere in semetipsa. vt *Eu me alegraua quā*

umetruent
a carne effro
ce eume allegro

primo es eume enguorid

valco .es. eume maxleo

yo .es. eume p quo

peo .es. eume etorpeo

leo .es. eume enaluceo

igro .es. eume emegreo

babo .es. eume equinco

loro .es. eume e floreo

trigo .es. eume fudo

ferreo .es. eume o ferreo

supo .es. eume epanto

ro .es. eume epanto

supo .es. eume e baco

plendeo .es. eume psslandeo

pleo .es. idem

uadeo .es. eume molho

ngneo .es. eume depto

Doleo .es. eume dno

Equibeo .es. eume ex gonco

seno .es. eume e bellico

lato .es. eume e fando

Candeo .es. eume e tranquico

humeo .es. eume faco humedo

Cubo .es. eume e costo

mito .es. eume a fremo pnto

uadeo .es. eume uro

letor .aue eume allegro

istor .aue eume itrosteo

Yasfor .aue eume e pnto

Indignor .aue idem

Dejecuor .aue eume ex gonco

queror .aue eume quicpo

lamentor .aue eume echoro g istro

gloria .aue eume glorio

Initor .aue eume effro

II

Nota qd uolo nubis est xbum extrisio r similitud qd pte i p...
 suppositum p persona pante r sit p s femininum r dngis iudicialio ei...
 sitamen psona pante fuerit p...
 dngis uirum sine p...
 in ablatis sine p...
 huc m...
 nupit hodie p...
 elb... causa seu filio...

Nota p abudo...
 ponitur in ablatis ex m cause r illud de qd est abudancia ponitur in genitio. l. in ablatis p...

Recordor. r memorie alij qd...
 memorandi ut m...
 aliqd...
 r illud de...

Confiteor. l. suppositu in psona dicitur p...
 dicitur p...
 Cuius...
 r causas acti dicitur p...

Consulo p dare...
 Regit a...
 altis...

Ine
 1427

... dall'armoria na

Uglio
di ...
que ...
di ...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...

